

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

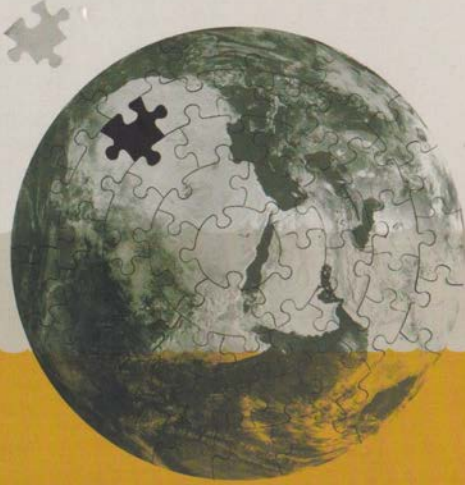
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

NOAM CHOMSKY

21. Yüzyılın İlham Veren Entelektüeli

“Dünyayı değiştirmek
istiyorsanız, onu anlamaya
çalışmalısınız.”

Yayıma Hazırlayan: Ömür Uzel

**Gerçeği söyleme özgürlüğüne ve sorumluluğına sahip bir aydın,
sıkı bir eleştirmen, idealist bir yazar, sıra dışı bir profesör...**

21. Yüzyılın ilham veren entelektüeli.

Arthur Naiman, Chomsky için “Dünya onsuz daha boş, daha yalnız ve daha az adaletli bir yer olacak.” diyor. Bu kitapla Chomsky’nin hayata ve insanlığa yaklaşımını, olaylara bakış açısını ve değerlendirmelerini genel hatlarıyla öğrenirken neden onsuz bir dünyanın daha boş, daha yalnız ve daha az adaletli bir yer olacağını anlayacaksınız.

18 TL

KDV'den muafır.

ISBN: 978-625-7217-11-8

9 786257 217118

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

NOAM CHOMSKY

21. Yüzyılın İlham Veren Entelektüeli

“Dünyayı değiştirmek istiyorsanız, onu anlamaya çalışmalısınız.”

Yayıma Hazırlayan: Ömür Uzel

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

© KARAKARGA YAYINLARI 318

Felsefe Serisi - 2

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

-NOAM CHOMSKY-

Ömür Uzel

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker

Yayın Koordinatörü: Mesud Ata

Görsel Yönetmen: Sedat Gösterikli

Reklam ve Tanıtım Müdürü: Bilgen Ülgen

I. Baskı: Ekim 2020

ISBN: 978-625-7217-11-8

*İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumalıoğlu, Mustafa Kutlukhan Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No: 13226

Adres: Abdi İpekçi Cad. No 31/5 Nişantaşı / İstanbul

Tel: (0 212) 252 22 42

Fax: (0 212) 252 22 43

karakarga.com

info@karakarga.com

[karakargayayinlari](https://www.facebook.com/karakargayayinlari)

[karakargayayinlari](https://www.instagram.com/karakargayayinlari)

[karakargayayin](https://twitter.com/karakargayayin)

Baskı: Baskı: Deniz Matbaa Mücellit

Adres: Maltepe Mahallesi Hastane Yolu,

Sokak No 1/6 Zeytinburnu - İstanbul

Tel: 0 212 613 30 06

Matbaa Sertifika No: 48625

İçindekiler

Önsöz	7
<i>Merhaba Dünya, Merhaba İdeal Toplum</i>	13
<i>Sınırsız Kimlik, Sınırsız Enerji</i>	21
<i>Paradigma Değiştiren Teoriler</i>	26
<i>Kimdir Bu Entelektüel?</i>	36
<i>Askeri Güç ve Propaganda</i>	45
<i>“Türk Kültürünün Avrupa’ya Öğreteceği Çok Şey Var.”</i>	56
<i>Ah Vietnam!</i>	61
<i>Hileli Demokrasi</i>	69
<i>Medya Cahilleri</i>	76
<i>Terörizm Nedir? Ne Değildir?</i>	81
<i>Aptallık ve Başarı</i>	89
<i>Koronavirüs (Covid-19) ve Dünya</i>	97
<i>Kaynakça</i>	107

Önsöz

1928 yılında Philadelphia’da dünyaya gelen Avram Noam Chomsky, içinde bulunduğumuz çağı etkileyen önemli bir düşünürdür. Siyaset bilimi, sosyoloji, felsefe alanında dünyanın önde gelen isimlerinden biri olmuştur. Başarılı bir akademisyen, sıkı bir muhalif, cesur bir aktivist olarak farklı rollerde karşımıza çıkan Noam Chomsky, demokrat ve radikal duruşuyla da adından söz ettirmeyi başarmıştır.

Chomsky, aynı zamanda dünyanın en ünlü dil bilimcilerinden biridir. Massachusetts Institute of Technology’de felsefe ve dil bilim dersleri vermiştir. Üstelik bu alanlarda ortaya attığı teorilerle tüm dünyada devrim yaratmıştır. Var olanı olduğu gibi kabullenmeyişi, sorgulayıcı kimliği sayesinde pek çok paradigmanın değişmesinde rol oynamıştır. Onun bu özelliği Chomsky’yi, sıra dışı bir aydın olarak karşımıza çıkarır.

“21. yüzyılın ilham veren entelektüeli” ifadesi, Chomsky’yi iyi tanımlıyor. Çünkü o, içinde bulunduğumuz çağın en çok alıntı yapılan ilk on ismi arasında yer alıyor. Karl Marx, Lenin, Shakespeare, Aristoteles, İncil, Platon ve Sigmund Freud’dan sonra sekizinci sırada Chomsky bulunuyor ve yaşayan yazarlar arasında en çok alıntı yapılan kişi olarak gösteriliyor.

Chomsky, 1960’lı yıllardan günümüze uzanan dünya siyaseti hakkında oldukça etkileyici yorumlarda bulunmuştur. Derin içgörülü ve sarsıcı fikirlerini cesurca beyan etmiştir.

Örneğin Chomsky, Vietnam Savaşı'na karşı duruşuyla tüm dünyanın dikkatini çekmeyi başarmıştır. Amerika'nın Vietnam Savaşı'ndaki tutumunu sert bir dille eleştirmiştir. Chomsky, o dönemden itibaren dış siyasetin açık sözlü, keskin eleştiricisi olarak adından sıkça söz ettirmiştir.

Chomsky -pek çok Amerikalı, düşüncelerinden rahatsız olsa da- Vietnam'da yaşanan acımasız olayların; yapılan işkencelerin, tarihe geçen korkunç katliamların, bırakılan hasarların sebebini yüksek sesle söyleme cesareti göstermiştir.

“ABD, gücünü ve sınırsız denetimini mümkün olabildiği kadar genişletmeyi kendine hak görüyor.”

Diyerek, Amerika'nın Çinhindi politikasını sert bir dille eleştirmiştir. O sırada pek çok Amerikalı -Chomsky'nin sert tokatlar atmakta haklı olduğu tarafı medya sayesinde- Güney Vietnam'ın komünizmden korunduğunu sanıyordu. Peki ya Amerika'nın Kuzey Vietnam'a attığı bombalar ve kimyasal silahlar?

Chomsky, gerçeği söyleme özgürlüğüne ve sorumluluğuna sahip bir aydın. *Entelektüellerin Sorumluluğu* adlı savaş karşıtı denemesinde iktidar sahiplerinin gizlediklerini, oyunun perde arkasında yaşananları da cesurca ortaya koyuyor. Ve her düşünürün, yazarın bu konuda sorumlu olduğunun altını çiziyor.

Chomsky bazen medyaya tokat gibi cevaplar veren sıkı bir eleştirmen bazen öğrencileriyle birlikte eylemlere katılan saygın bir profesör bazen de Orta Doğu'ya ve bölgedeki barış, adalet sorunlarına büyük ilgi duyan -sadece ilgi duymakla

yetinmeyip, sorunlara çözüm önerileri de getiren- idealist bir yazar olarak karşımıza çıkıyor.

Chomsky, savaşa ve Amerikan dış politikasına karşı meydan okuyan sıra dışı bir MIT profesörü olmanın ötesinde biri. Çünkü o sadece öğrencilerini değil, aynı zamanda pek çok yazarı da etkileyen güçlü bir kişilik. Yazar Arthur Naiman, Chomsky'yi şöyle tanımlıyor:

"Aralıksız bir konferans programına sahip ve durmak bilmeyen bir aktivist olarak üç normal insanın yapabileceğinden fazlasını yapıyor. Ancak yeterince şey yapmadığı hissinde. Chomsky, çok heyecan verici bir konuşmacı ve bu özelliğini yalnızca söylediklerine borçlu. Söyleşisindeki yapmacıksız ve açık sözlü tavrına değil (Süslü hitabetten bilinçli olarak kaçınıyor). Tartışmalarda zehir gibi, söyleşilerde sıcak ve cana yakın olan Chomsky, hayatımda tanıdığım en ahlâklı ve bilgili insan. Dilerim, 100 yaşını görece kadar yaşar. Siz de bunu dilemelisiniz. Dünya onsuz daha boş, daha yalnız ve daha az adaletli bir yer olacak."

Naiman'ın, Chomsky hakkındaki dileğine katılmamak elde değil. Umarım Chomsky 100 yaşını da geçer. Çünkü Chomsky'nin dünya üzerinde kaldığı her saniye hepimiz için bir avantaj. Bugün Chomsky'nin radikal fikirlerine, zekâsına, hümanistliğine ve cesaretine her zamankinden daha çok ihtiyacımız var.

O, fikirleriyle zamandan ve mekândan bağımsız bir mütefekkir. Otuz yıl önce yazdıkları, söyledikleri bugün hâlâ güncel. Bundan otuz yıl sonra da güncel kalmaya devam edecek.

Bu kitabın hazırlık sürecinde Chomsky'nin kendi yazıları dışında onunla ilgili yazılmış pek çok akademik makale, eleştiri, röportaj ve kitap okuma şansım oldu. Bu kitap, o yayınların içinden ve Chomsky'nin kendisine ait yazılarından, konuşmalarından, röportajlarından seçtiğim önemli bölümlerden oluşmaktadır.

Gerçekleri konuşmak aydınların en önemli sorumluluğudur. Chomsky , üzerine düşen sorumluluğu itinayla yerine getiren gerçek bir aydındır.

Elinizde tutmuş olduğunuz bu kitap, zamandan ve mekândan bağımsız bir mütefekkirin fikirlerini, dünya görüşünü, ideolojisini yakalayabilmenize yardımcı olmak adına bir ön bilgi olarak hazırlanmıştır.

Ömür Uzel
Eylül 2020
İstanbul

“Eğer hiç umut olmadığını farz edersen, hiç umut olamayacağını garantilemiş olursun. Eğer özgürlük için bir içgüdü olduğunu farz edersen, bir şeyleri değiştirme şansın olur. Sonra da dünyayı iyi hâle getirmek için katkıda bulunma olasılığın olur.”

Merhaba Dünya, Merhaba İdeal Toplum

William Chomsky ve Elsie Simonofsky çiftinin oğlu olarak 7 Aralık 1928’de Philadelphia’da dünyaya geldi Chomsky. Babası Dr. William Chomsky, ünlü İbranice gramercilerindendi.

Dolayısıyla Chomsky’nin dil bilimine ilgi duyması bir tesadüf değildi.

Chomsky, oldukça sorgulayıcı ve sıra dışı bir çocuktur. Uçlarda yaşıyordu. 10 yaşında ilk siyasi makalesini yazdı. İspanya İç Savaşı hakkında bir deneme yazısıydı bu. Barcelona’nın Franco karşısındaki yenilgisini anlattı Chomsky o makalesinde. Henüz 10 yaşındaydı.

Chomsky’nin, dünyaya “merhaba” dedikten kısa bir süre sonra ideal topluma, radikal düşünceye, felsefi fikirlere de “merhaba” dediği görülüyor. Çünkü New York’ta dolaştığı sahaflar, tek başına çıktığı yolculuklar, eniştesinin entelektüel arkadaşlarıyla yaptığı sohbetler, onun düşün hayatının çok erken yaşta şekil almasını sağlıyor.

“Hepimiz belli seçimlerde bulunduk. Hiçbirimiz Tanrı değiliz, en azından ben değilim.”

Chomsky, bugün 92 yaşında. Yani dünya tarihini etkileyen birçok siyasi olayın yakın tanığı. İkinci Dünya Savaşı, Hiroşima ve Nagazaki’ye atılan atom bombaları, Vietnam Savaşı, Körfez Savaşı, Berlin Duvarı’nın yıkılışı, 11 Eylül saldırısı ve koronavirüs (COVID-19) salgını gibi pek çok tarihi olaya şahitlik etmiş. Deneyimleri, onun fikirlerini ve analizlerini ayrıca değerli kılıyor.

“Beni ele geçiren ilk anılarım 1930’lardan. Barcelona’nın kaybedilmesi hakkında yazdığım o makale, aslında faşist salgının bütün Avrupa’da insafsızca yayılması ve nasıl sonlanacağı hakkındaydı. Çok sonra keşfettim ki ABD’nin o dönem ve sonraki yıllardaki analizcisi, savaşın sona ereceğini bekliyormuş. Savaşın sona ermesiyle, dünyanın ABD hâkimiyetindeki hava bölgeleri ve Alman hâkimiyetindeki bir bölge arasında bölüneceğini tahmin etmiş. Yani benim çocukluk korkularım tamamen yersiz değilmiş.”

Chomsky’nin on yaşında yazdığı o makale, onun sıra dışı zihin yapısının ilk sinyalini veriyor. Ve bu sıra dışı zihin, çok küçük yaşlarda, pek çok kişi tarafından fark ediliyor.

“Eylemlerimiz özgürdür ve belirlenmemiştir. Bu eylemlerde kışkırtıldığımız ya da meyilli olduğumuz şeyleri yapmak zorunda değiliz.”

Chomsky, New York'ta Rudolf Rocker gibi göçmen aydınlarla yakın arkadaşlık kurmaya başladı. Öğrenmeye olan tutkusu sayesinde girdiği entelektüel camianın içinde kendisini hızla geliştirdi. Ve Chomsky, 14 yaşına geldiğinde çevresindeki herkesi şaşırtacak kadar siyaset ve felsefe konuşmaya başladı.

Aldığı eğitimlerle ve okuduğu binlerce kıymetli kitapla meraklı ruhunu besleyen Chomsky, Pensilvanya Üniversitesinde felsefe ve dil bilimi üzerine eğitim aldı. Ve burada devrim yaratacağı kuramların temellerini atmaya başladı.

“Evimi ve arabamı bağışlamadım, bir kulübede yaşamıyorum. Günün 24 saatini insanlık için çalışarak geçirmiyorum. Zamanımın ve enerjimin büyük bir kısmını bilimsel çalışma gibi yalnızca hoşlandığım şeylere harcıyorum. Bunu zevk için yapıyorum.”

Chomsky, normal öğrencilerden farklı olarak kendi mesleki gelişimini tamamlamaya yönelik derslerin aksine ilginç olarak bulduğu dersleri seçerek, isteği yönünde eğitim almaya çalıştı. Chomsky burada ilk

dil bölümünü kuran, katmanlara ayırma ve sınıflandırma yöntemlerini kullanarak dilin temel öğelerini ortaya koyan Profesör Zellig Harris'le tanıştı. Onunla hem dil hem de siyasi görüşler açısından yakın olduklarını fark etti ve onun olağan dışı derslerine devam etti. Bu dersler yenilikçi öğretim tekniklerinin kullanıldığı, sınıflar yerine barların tercih edildiği, öğrencilerle daha kişisel ilişkilerin kurulduğu bir ortamda icra edilmekteydi.*

“Gerçek neyi desteklerse desteklesin, biz aynı politikaların, yani özgürlük, adalet, katılım ve demokrasinin en iyi ve en azami ölçüde hayata geçirilmesinin takipçisi olacağız. Bunlar bizim gerçekleştirmek için çaba harcayacağımız hedeflerdir.”

1951 yılında master derecesini, 1955 yılında -henüz 27 yaşında iken- doktora derecesini aldı ve 1961'de Massachusetts Teknoloji Enstitüsünde profesör olarak göreve başladı (Barsky, 1997). 1968'de ise arkadaşı Moris Halle ile birlikte *The Sound Pattern of English* adlı büyük bir eser yazarak dil bilgisi adına önemli katkılarda bulundu (Sperlich, 2011). 1970

*İsmail Çelik, “Chomsky ve Psiko-Linguistik Dil Gelişim Kuramı, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*”, Sayı: 12/28, S. 193-208

yılında *Londra Times* tarafından “Yirminci yüzyılın yapımcıları” olarak isimlendirilen Chomsky, Yergin tarafından “Dil biliminin temellerini oluşturan düşünür” olarak kabul edilmektedir.*

“İnsanların her zaman seçenekleri vardır. Biz, özgür insanlarız.”

Chomsky’nin, MIT Üniversitesinde akademik çalışmalar yaptığı yıllarda Vietnam Savaşı patlak vermişti. Ancak Chomsky savaş karşıtı bir aydındı ve bu savaşa karşı da son derece muhalif bir tavır sergiledi. Arkadaşlarıyla birlikte RESIST (DİREN) adlı bir örgüt kurdu.

Örgütün mottosu netti:

“İyi niyetli insanlığı, ahlâkı bozuk otorite ile yüzleşmede bize katılmaya çağırıyoruz.”

Chomsky, bu örgütsel faaliyetlerinden dolayı tutuklandı. Ancak hapisten çıktıktan sonra da savaş karşıtı görüşlerini, muhalif tavırlarını, protesto eylemlerini sürdürmeye devam etti. Korkusuzdu, bir

* İsmail Çelik, “Chomsky ve Psiko-Linguistik Dil Gelişim Kuramı, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*”, Sayı: 12/28, S. 193-208

şeylerin değişmesi için mücadele etmeye hazırdı. Dünyanın pek çok yerinde konuşmalar yaptı ve bu konuşmaların yer aldığı notlardan oluşan *American Power and the New Mandarins* adlı kitabı 1969 yılında yayınlandı.

“Tatminkâr bir hayatınız yoksa politik bir aktivist olarak etkin olamazsınız.”

Chomsky'nin siyasi düşüncelerinde üç anahtar kelime karşımıza çıkar: âdem-i merkeziyet, toplumsallaşma ve katılım.

Ve Chomsky, siyasi bakış açısını “anarko-sendikalizm” olarak tanımlar. Örneğin onun için grevler, sadece bir halk arayışı değildi aynı zamanda işçi sınıfını mücadele konusunda cesaretlendiren hareketlerdi. Chomsky'ye göre işçi konseylerindeki işçi katılımının yararı için farklı kapitalizm biçimlerini yerle bir etmek gerekiyordu.

“Sosyal kurumlar gibi birleşmiş ve merkezileşmiş özgür girişimlere ve ekonomilere ‘anarko-sendikalizm’ diyorum. Bana göre bu, insanların, makinelerin ve dışlıların yerini almaya zorlanmadığı gelişmiş bir teknolojiye sahip bir toplum için toplumsal organizasyonun uygun şeklidir.”

Chomsky, Edward S. Herman'la birlikte *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media* (Rıza İmalatı: Kitle İletişim Araçlarının Ekonomi Polisiği) adlı bir kitap kaleme aldı. Bu kitap, Chomsky'nin siyasal çalışmalarına yön veren çok önemli bir kaynak olarak görölmektedir. Çünkü kitapta "Propaganda modeli" tüm çıplaklığıyla sergilenmiştir.

"Halk özgürleştikçe korku ve propagandaya daha çok başvurur."

**“Baskın olan kültürün içine
çekilmek çok kolay. Çok da çekici.
Hayatım boyunca bunlarla
mücadele ettim.”**

Sınırsız Kimlik, Sınırsız Enerji

Dünyanın işleyişini, Amerikan politikasını, öz-gürleşme sorunlarını cesurca eleştiren, dil biliminin temel ilkelerini derinden sarsan bir toplum eleştirmeni. Son derece zeki, ezber bozan ve muhalifliğinden hiçbir zaman taviz vermeyen çok önemli bir bilim insanı Chomsky.

Ancak Chomsky'yi "bilim insanı" gibi tek bir tanımla sınırlamak mümkün değil. Çünkü o sınırsız kimliğe, enerjiye ve birikime sahip öncü bir düşünür.

Chomsky'yi daha yakından tanımak için onu sınırsız yapan diğer kimliklerinden de bahsetmek gerekir. Chomsky, cesur bir aktivist ve olağanüstü çözümlemelere sahip heyecan verici bir filozof. Dikkat çekici bir siyaset eleştirmeni.

"Her kaynağa şüpheli bir gözle bakmalısınız. Bana neye güvenmeleri gerektiğini soranlara cevabım her zaman 'kendi zekâ ve aklınıza' olmuştur. Bu durum, benim söylediklerimi okurken de geçerlidir."

Bilim ve siyasetin hemen her alanında çalışmalar yapan ve çok sayıda kitaba imza atan Chomsky, sayısız onur belgesine ve ödüle sahip önemli bir yazar. Amerikan Psikoloji Derneğinin *Seçkin Bilimsel Katkıları Ödülü*, Temel Bilimlerde *Kyoto Ödülü*, *Helmholtz Madalyası*, *Dorothy Eldridge Barış Ödülü*, Bilişim dalındaki *Ben Franklin Madalyası* gibi saygın ödüllerin de sahibi.

Chomsky bizi hazır kalıpların dışına çıkaran, bizleri herhangi bir konuda düşünmeye, sorgulamaya teşvik eden değerli bir düşünür. Çünkü bu yaklaşımı ile farklı bir bakış açısı geliştirmemizi sağlıyor. Var olanı olduğu gibi kabullenmemeyi, yeni fikirler getirmeyi ve soru sormayı öğretiyor.

“Sürekli her şeyi sorgulamak zorundasınız. Yeni fikirler bulmak zorundasınız. İnsanları yaratıcı ve sorgulayıcı olarak yetiştirip, sonrasında onların uyumcu, itaatkâr ve düşünceden uzak olmasını sağlamanız çok güçtür.”

Chomsky’nin sadece kendi düşüncelerini empoze etmek gibi bir amacı yok. Okurlarına, öğrencilerine, genç bilim insanlarına kendi fikirlerini oluşturma ve önemini ve arzuladığımız değişimin bu fikirlerin oluşmasıyla mümkün olacağını öğretiyor.

“Yaratıcılık, insan doğasının özüdür. Yaratıcılık dürtüsü ne biçimde olursa olsun kendisini gerçekleştirecektir. Ama bunun hangi yolla olacağını ben bilmiyorum.”

Chomsky’yi okurken ya da dinlerken onun zekice yaptığı çözümlemelerden fazlasıyla etkileniyorum. Bu bir gerçek. Ancak beni zekâsı kadar etkileyen başka bir şey var: öğretme tutkusu. Onu okurken/dinlerken kendisiyle aramızda ilginç bir bağ oluşuyor. Chomsky’nin öğrencileriyle ve genç bilim insanlarıyla kurduğu o yakın temas, -aramızda kıtalar da olsa- okur olarak benimle Chomsky arasında da doğal bir şekilde oluşuyor. Soru sorsam, hiç sıkılmadan en açıklayıcı, en öğretici cevabı verecekmiş gibi hissediyorum.

“Cehalet ve cehaletten çıkan hayranlık, medeni bağlılık ve itaatin babasıdır.”

Chomsky’nin bu dünyaya daha iyi bir toplum için mücadele eden herkesle iletişime geçmek, içinde öğrenme aşkı olanlara bir şey öğretmek, onlara tavsiyelerde bulunmak ve bütün bildiklerini aktarmak için geldiğine tereddütsüz inanıyorum.

“İnsan doğasının temel özelliği mecburi kurumların keyfi sınırlama etkisine maruz kalmadan yaratıcı çalışma, yaratıcı araştırma, yaratıcı yaratım ihtiyacıdır. O

hâlde tabii ki temiz bir toplum, bu temel insan karakteristiğinin gerçekleştirilmesi için olanakları maksimuma çıkarmalıdır. Bu da var olan herhangi bir toplumda tarihsel bir kalıntı olarak baskı, yıkım, ezme ve zorlama öğelerinin üstesinden gelmek demektir.”

**“Alışılmış zihinsel düzenler
değiştiğinde devrim patlak verir.”**

Paradigma Değiştiren Teoriler

Chomsky'nin arkadaşlarıyla birlikte MIT'de kurduğu “Dil bilim ve Felsefe” bölümü, zamanla dünyanın en otorite bilim merkezlerinden biri hâline geldi ve burada tüm dünyanın konuşacağı bir devrim gerçekleşti.

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan en temel ögedir. İnsanı, diğer canlılardan ayırır. Mucizevî bir güce sahiptir. Çünkü insan için hem bir düşünce aracıdır hem de düşüncenin ifade edilmesini sağlar. Dilin mantıksal yapısı, sözcüklerin sıralanışı, temel dil bilgisi kuralları antik çağlardan beri ilgi çekmiş ve incelenmiştir.

Chomsky'nin görüşleri ve çalışmaları da, dil bilim çevresinde büyük yankı uyandırmıştır. Chomsky, dil kavramına ve dil incelemelerine yeni bir bakış açısı getirerek dil bilimde iki kez devrim başlattı. Chomsky'nin *Syntactic Structures* adlı yapıtında dil bilgisi, ilk kez matematiksel bir yöntemle incelendi. Chomsky'nin bu yapıtında öne sürülen düşünceler zaman içinde olgunlaştı ve *Aspects* adlı eserinde “Standard Kuram” adı verilen modeli oluşturdu. Chomsky

1970’li yıllarda çeşitli makale ve kitaplarında, modeli daha yetkin kılmak için model üzerinde değişiklikler yaptı ve böylelikle literatürde “Geliştirilmiş Standart Kuram” adıyla anılan kuram ortaya çıktı. Chomsky, 1980’li yıllarda “Yönetim Bağlama Kuramı” ile dil biliminde ikinci devrimi başlattı.*

“Uzmanlar arasında dilin, düşünme tarzını şekillendirdiğine yönelik çok yaygın bir inanış vardır. 19. yüzyılda pek çok antropolog buna inanıyordu. Ama bunun için gerçek bir kanıt yok. Deneyssel bir şekilde doğrulamak için çok çaba sarf edildi. Ama sonunda hep marjinal sonuçlar elde edildi. Descartes zamanlarında da bu çok tartışıldı. Bir şekilde insan doğasının parçası olan yaratıcı bir içgüdü var. Ve bu ifade ve telaffuz birçok şekilde kendini ortaya koyuyor. En görünen yollarından biri de düşünceyi ifade etmek için dili kullanmak.”

Chomsky, dilin biyolojik temelli olduğu fikrini ortaya atarak dil biliminde devrim yaratacak bir kurama zemin hazırladı. Yıllarca dil üzerine çalışmalar yapan insanları etkiledi, hatta onlara ilham verdi.

* Oya Külebi, “Dilbilim ve Dil Felsefesinde Bir Dönüm Noktası: Noam Chomsky”, Hacettepe Üniversitesi

“Bilgimizin ve kavrayışımızın bir bölümü doğuştan vardır. Bu biyolojik özelliğimizin bir bölümüdür, genetik olarak belirlenmiştir, tıpkı kanatlı olmak yerine, kol ve bacaklı olmamıza neden olan ortak özelliklerimizin unsurları gibi.”

Chomsky'ye göre ana dil çok özel bir konu. Bu da kültürün diğer parçaları gibi insan tarafından kendi içinde yaratılıyor. Çevreyle çok az etkileşim olsa bile bu ana dil yaratılıyor. Chomsky bunu embriyonun kol ve bacaklarının çıkmasına benzetiyor. Çünkü bunu yapmak için programlanmıştır. Embriyonun bunu nasıl yaptığı doğa çevresine bağlıdır.

“Ana dil, sizin yaratıcılığınızla ve doğal çevrenizle oluşur.”

Chomsky, çalışmalarına konuşmayı yeni öğrenen çocukları ele alarak başladı. Onların sınırsız ve düzgün cümleler kurmalarını sağlayan karmaşık gramer yapılarına uygun cümleler kurabilmek için yeterli bilgiye sahip olmadıklarından söz etti. Ama Chomsky, çocukların yine de bunu kolaylıkla yapabildiklerini ifade etti. Peki nasıl?

Dil, karmaşık bir sisteme sahiptir. Geçmişten günümüze kadar dilin oluşumu ve gelişimine yönelik

olarak çok çeşitli kuramlar ortaya konulmuş ve bu kuramlar neticesinde oluşturulan programlarla çocukların dil gelişimi açısından eğitilmesi sağlanmıştır. Dil gelişimi kuramları: çocukların isteklerine yön veren seslenmeleri taklit etmelerini içeren “Davranışçı Yaklaşım Kuramı”, yetişkinlerin model alındığı “Sosyal Etkileşim Kuramı” ve Chomsky’nin temsilcisi olduğu “Psiko-Linguistik Yaklaşım Kuramı” şeklinde sınıflandırılır. Chomsky’ye göre çocuk doğuştan gelen bir yetenekle dili kullanmaktadır. İnsanlar iç dil kapasitesi ile doğmakta ve çevrelerinde konuşulan dili, doğuştan getirilen dil yetisi ile keşfedip içselleştirmektedirler. Çocuklarda gözlemlenen dil gelişimine bakıldığı zaman; yaş gereği öğrenilmesi mümkün olmayan karmaşık süreçlerin çok kısa bir zaman diliminde edinilmesi ve bunların büyük bir benzerlik göstermesi, bu görüşü doğrular niteliktedir. Bu açıdan bakıldığı zaman Chomsky’nin bu kuramının özel bir konuma sahip olması kaçınılmazdır.*

Chomsky’nin hipotezine göre beynimizde doğuştan gelen yapılar bulunuyor. Chomsky buna “dil edinme aracı” ismini veriyor. Bu bizi, duyduğumuz dili

* İsmail Çelik, “Chomsky ve Psiko-Linguistik Dil Gelişim Kuramı, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*”, Sayı: 12/28, S. 193-208

gramer yardımıyla düzenlemeye yönlendiriyor. Yani Chomsky'ye göre dil yapısı, bir çeşit evrensel gramer olarak doğuştan gelen bir özellik ve bu yapı olmadan dil öğrenmemiz söz konusu olamaz. Chomsky'nin ortaya attığı bu olgu, onun sonraki çalışmalarının da temeli oldu ve Chomsky, dil bilim çalışmalarını bu olguyu sistemli bir hâle getirmek üzerine kurdu.

“Çocuk, bilgi ile başlamalıdır. Tabii ki duyduğu İngilizce, Felemenkçe, Fransızca ya da benzeri bir dildeki bilgiyle değil; duyduğu şeyin ona küçük bir çeşitlilik yelpazesi sunan kısıtlı ama açık bir biçimde insan dili olduğu bilgisiyle. Oldukça organize olmuş ve çok kısıtlanmış şematik ile işe başladığı için dağınık ve dejene-re olmuş bilgiden hayli organize olmuş bilgiye atlama yeteneğine sahip olabilmektedir.”

Chomsky, dil edinimi ve gelişimi konusunda biyolojik ve psikolojik temellerin etkili olduğunu savunmuştur. Bu sebepten dolayı kuramı da Psiko-Linguistik Dil Kuramı olarak anılmaktadır. Çocuklarda gözlemlenen dil gelişimine bakıldığında zaman; yaş gereği öğrenilmesi mümkün olmayan karmaşık süreçlerin çok kısa bir zaman diliminde edinilmesi ve bunların büyük bir benzerlik göstermesi, bu görüşü

doğrular niteliktedir.*

“Dil, özünde yalnızca insanlara ait, ciddi patolojik durumlar dışında tüm insanlar arasında neredeyse hiç farklılık göstermeyen ve doğuştan var olan biyolojik ortaklığımızın genel bir parçasıdır.”

Chomsky'nin geliştirdiği dil kuramları, dil inceleme yöntemlerinin yanı sıra, bu kuramların dayandığı dil ile ilgili kavramlar nedeniyle yüzyılımıza damgasını vurmuştur. Smith ve Wilson'a göre “Chomsky'nin dil bilimine başlıca katkısı dizge kurucu olmasındadır. Dilin ve dili kullananın doğasının tam bir görünümünü sunmuştur. Chomsky'nin eserine devrim niteliğini veren, onu oluşturan belirli tartışmalardan çok, çizdiği genel çerçevenin bütünlüğü ve gücüdür.” Bu bütünün dayandığı düşünsel temel, dilin doğası, dilin işleyişi ve dili bilme olgularını açıkladığından, konuyla ilgili ruh bilim ve felsefe alanlarında da devrimlere yol açmıştır.”

* İsmail Çelik, “Chomsky ve Psiko-Linguistik Dil Gelişim Kuramı, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*”, Sayı: 12/28, S. 193-208

** Oya Külebi, “Dilbilim ve Dil Felsefesinde Bir Dönüm Noktası: Noam Chomsky”, Hacettepe Üniversitesi

“İçgüdüsel bilginin yani kısmi veriye dayanarak karmaşık ve girift bilgi üretimini mümkün kılan şematik düzenin, insan doğasının temel bileşeni olduğunu iddia ediyorum. İnsan zekâsının, idrakinin ve hatta davranışlarının etkili olduğu diğer başka alanlarda da buna benzer bir şeyin doğru olması gerektiğini ileri sürüyorum.”

Chomsky, dili bir üretici olarak görür ve dil yetisini şöyle açıklar:

“Dil yetisi hem bedene hem zihne aittir ve başka sistemlerin üzerine eklenmiş bir şeydir. Dil dediğimiz şey sonsuz sayıda ifade üreten bir sistemdir. Bu nedenle bir dilin kuramına ‘üretici dil bilgisi’ denir.”

Üretici dil bilgisi, dilin temel ilkelerini keşfetmeyi amaçlaması bakımından Chomsky’yi kendisinden önceki yaklaşımlardan köklü şekilde ayırır. Dilbilimde yapısalcılık, dil bilgisini ‘sınıflandırıcı’ bir etkinlik olarak görürken Chomsky, Üretici Dil bilgisi Kuramıyla ‘derin yapı’ ve ‘yüzey yapı’ ayrımını yaparak dil bilgisine ‘açıklayıcı’ bir bakış kazandırmıştır. Üretici dil bilgisinin gelişimini ve varsayımlarını ortaya koyarak ‘derin yapı’ ve ‘yüzey yapı’ terimlerinin

ayrımına dair bir inceleme bu bakımdan önemlidir.”

“Dâhiler dâhil bilim insanlarının zihinlerinde olası bir bilimsel teorinin bilinçsiz ayrıntıları bir şekilde bulunmuş olmasaydı tümevarımsal sıçrama tamamen imkânsız olurdu. Tıpkı bir çocuğun zihninde insan dilini kavrama yetisi sınırlı bir biçimde olmasaydı, bir veriden dil bilmeye uzanan tümevarımsal sıçramanın mümkün olmayacağı gibi.”

Chomsky’ye göre dil, genetik kalıt yoluyla insanın doğuştan sahip olduğu bir yetenektir. Bu yeti, konuşmayı olanaklı kılar. Çünkü fizyolojik yapı, dil seslerini çıkarmaya yatkın bir gelişmişlik düzeyi sağlar. Öte yandan insanları, tüm doğal dillerde yaygın olarak değişmez biçimde bulunan belirtisiz dil yapıları bilgisi ile donatır. Çocuk, dili yalnız çevresinde işittiklerini -davranışçı ruh bilim öğretisinin savladığı biçimde- yineleyerek öğrenmiş olsaydı, kullandığı dil sınırlı olurdu ve yanlışlar içerebilirdi. Doğuştan ideler, çocuğun işittiği tümceler arasından -ayıklama yoluyla- düzgün tümce yapılarının kurallar dizgesini kavramasını sağlar. Böylece bir kez

* Fatih Müldür, “Noam Chomsky’de Üretici Dilbilgisi: Derin Yapı ve Yüzeysel Yapı Ayrımı”, *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, Sayı: 27, Güz 2016

belirli dil kuralına ulaşan çocuk, bu kural yardımıyla, çevresinde işitmiş olduklarına benzer, fakat özgün tümceler kurar. Dolayısıyla, belirli bir dili edinim süreci, doğuştan var olan bilgilerin, deneme yanılma yöntemiyle sınanıp, o dile özgü belirtili yapıların kavranması biçimindedir.*

“Profesyonel yönden insan dilini araştırmak fen bilimlerine dâhil bir olay değil. Ama öyle olmalı. Fen bilimleri açısından insanların entelektüel kapasitesi üzerine çalışma yapılmasına karşı bir direniş var. Bu, bence çok ciddi bir hata ve bunun düzeltilmesi çok kolay olmayacak. Bu yüzden bu konuda birçok eleştiri alıyorum.”

* Oya Külebi, “Dilbilim ve Dil Felsefesinde Bir Dönüm Noktası: Noam Chomsky”, Hacettepe Üniversitesi

“Entelektüellerin görevi, doğruluk üzerine konuşarak yalanları ortaya çıkarmaktır.”

Kimdir Bu Entelektüel?

Chomsky, bugüne kadar entelektüellik üzerine çok şey yazdı. Katıldığı konferanslarda bu kavram hakkında uzun uzun konuştu. Peki kimdir bu entelektüel? Toplumsal işlevi nedir? Modern toplumun işleyişinde nasıl bir sorumluluğu vardır? Dünyayı değiştirebilir mi? Ya da yeniden biçimlendirebilir mi?

Toplumda entelektüel olarak tanımlanan insanlar toplumun, bilim, felsefe, edebiyat, sanat, siyaset, tarih, din ve düşünce dünyasıyla ilgilenen kesimini oluştururlar. Eğitimli, kültürlü, vizyon sahibi insanlardır. Toplumu ve toplumu yönetenleri yönlendirecek yetiye sahiptirler. Cesurdurlar ve mücadeleden imtina etmezler. Aydınlanma dönemine baktığımızda entelektüellerin bu cesur ve mücadelecî duruşları sayesinde toplumlara daha fazla özgürlük alanı sağladıklarını görürüz. Çünkü maddi değil, manevi gücü önemserler. Fikirlerini, yazdıkları kitaplar/makaleler, yaptıkları konuşmalar aracılığıyla kitlelerle paylaşırlar ve nesillere aktarırlar.

“İki entelektüel görev vardır: Biri, gelecekteki adil toplumu yaratmaya çalışmaktır. Diğeri ise, toplumumuzdaki gücün, baskının, terörün ve yıkımın doğasını tamamen anlamaktır.”

Az önce, entelektüeli ve onun sorumluluk alanını en standart şekilde çizdim. Ancak Chomsky, ‘entelektüel’ tanımını yaparken farklı bir bakış açısı çizer. Bu tanımlı bir terminoloji sorununa indirgemez. ‘Entelektüel’ olarak adlandırılan bireyi değil, onun seçtiği entelektüel hayatı mühim bulur. İnsanların değil; eylemlerin, fikirlerin, ilkelerin model alınması gerektiğini savunur.

“İnsanlara ne yapacaklarını ben söyleyemem; söylersem de beni dinlemesinler zaten. Nasıl hareket edeceklerini kendileri belirlesinler.”

Chomsky, entelektüelleri “tarihi yazan insanlar” olarak tanımlıyor. Çünkü doğruları söylemenin ve yalanları açığa çıkarmanın entelektüelin temel sorumluluğu olduğuna inanıyor.

Chomsky’ye göre çoğu insan gerçek problemlere yeteri kadar vakit ayırmıyor. Bu da çoğu insanı yüzeysel ve tekdüze kılıyor. Ancak sıra dışı düşünerek ve olaylara bakış açımızı derinleştirerek hayatımız

için önemli olan temel gerçeğe ulaşabileceğiz.

*“Çoğumuzun faaliyetlerinin önemli bir kısmı tek-
düzedir, dikkatli bir düşünme sonunda ulaşılmış de-
ğildir. Bizi gerçekten ilgilendiren problemlere yönelik
değildir. Daha derin bir kavrayış geliştirmeye yönelik
çabalar ve hatta fırsatlar üzerine bile kurulmuş değil-
dir.”*

Chomsky 23 Şubat 1967’de *Entelektüellerin So-
rumluluğu* isimli bir makale yazdı. Makale, önce *Har-
vard Hillel* dergisinde, ardından *The New York Review
of Books*’ta yayınlandı.

Bu makale, Chomsky tarafından yazılmış en ö-
nemli makalelerden biridir. Makaleyle birlikte Ch-
omsky ’nin adı tüm dünyada duyulmaya başlamış-
tır. Yazar Daniel Geary, *Entelektüellerin Sorumluluğu*
makalesini şöyle değerlendiriyor:

“Makalenin başlıca argümanı, Chomsky’nin fikir-
lerini anlamak konusunda oldukça önemli. Düşünür-
lerin, sosyal gelişim konusunda yapabilecekleri en iyi
şey, iktidar sahiplerinin gizlemek istediklerini ortaya
çıkarmaktır. Chomsky’nin analizlerinin tüm yanları,
günümüzde sol tandanslı entelektüellerin sağ görüş-
lü milliyetçileri nasıl yeneceklerini ve sosyalist hare-
keti nasıl canlandıracaklarını anlamak adına gayet

değerli noktalar içeriyor.”

Her ne kadar Chomsky günümüzde en çok bilinen solcu entelektüellerden biri olsa da *Entelektüellerin Sorumluluğu*’nu yayınlayana kadar pek de popüler değildi.

Savaş karşıtı hareket Chomsky’yi, -seçkin bir MIT profesörü olmanın getirdiği konumu kullanarak- Amerika’nın dış politikasına meydan okumaya itti. Amerikalıları savaşın gerçek sebepleri ve sonuçları hakkında bilgilendirmeyi amaçlayan eğitim hareketinde görev aldı. Savaş karşıtı gösterilerde tutuklandı.

Entelektüellerin Sorumluluğu, *The New York Review of Books*’ta yayınlandıktan sonra çok büyük ilgi gördü. Hatta *The New York Review*, makalenin liberal konularda oldukça radikal fikirler içerdiğini belirterek tekrar bastı.”

Chomsky’nin de dediği gibi entelektüelin en büyük sorumluluklarından birisi gerçekleri konuşmaktır. Ve bunu herhangi bir koşulda tekrarlamak zorundadır. Ancak Chomsky’nin burada üzerinde durduğu önemli bir nokta var: Entelektüel bu doğruları söylerken, karşısında bunları dert edinecek bir dinleyici kitlesi de bulabilmeli.

“İktidara karşı doğruları konuşmak pek o kadar da onurlu bir iş değil. Kişi bu doğruları dert edinecek bir dinleyici kitlesi arayıp bulmalı ve dahası bunu bir dinleyici kitlesi olarak değil, ortak kaygılar taşıyan ve kendisinin de yapıcı bir biçimde katılabileceği bir topluluk olarak görmeli. Onlara değil, onlarla birlikte konuşmalıyız. Her iyi öğretmenin alışkanlığı bu yöndedir. Her yazar ve entelektüel için de böyle olmalıdır.”

Chomsky, bireyin konumunu değil, eylemi belirleyici sayıyor. Bir röportajında entelektüel kavramını tanımlarken insanları değil, ilkeleri model almamız gerektiğini savunuyor ve şöyle diyor:

“Benim en etkileyici bulduğum insanlar, genellikle kendi çağlarında tanınmamış ve tarih içinde unutulmuş olanlardır. Eylemlerini ve sözlerini takdir ettiğim ve saygı duyduğum insanlar var. Bunların bazıları ‘entelektüel’ olarak adlandırılıyor, bazılarıysa adlandırılmıyor. Tercihen insanları değil, eylemleri, düşünceleri, ilkeleri model almamız gerektiğini düşünüyorum. Hayatının tüm alanlarında, entelektüel veya değil, ‘model insan’ olarak davranan birini hiç duymadım; bunun neden önemsenmesi gerektiğini de anlamıyorum. Sonuçta idollere tapmıyoruz.”

“Fikirlere ya da bir kavrayışa sahip olabilmek için bunları başka insanlara aktarırsınız ve tepkilerinin ne olduğunu görüp buradan bir şeyler öğrenirsiniz. Bundan değerlerinizin, ilgi alanlarınızın ve daha birçok şeyin ne olduğunu bile bulursunuz.”

Chomsky’ye göre “entelektüel” terimi geleneksel olarak olağan dışı fırsatları olan insanlar için kullanılır. Ona göre fırsat, beraberinde ahlâki sorumluluğu getirir.

“Verimli olmasa da, zararlı olsa da, hatta canımız yansa da yeni şeyler yapmak için yaratılmışız. Bunun sona ereceğini zannetmiyorum. Keşfetmek istiyorsunuz. Sınırlarınızı zorlamak istiyorsunuz. Yapabileceklerinizi takdir etmek istiyorsunuz. Çok az insan, bu bir şeyler yaratma oyununu tecrübe edebileceği koşullara sahip olur. Sanatçılar bu koşullara sahiptir. Zanaatkârlar da bilim insanları da. Toplumumuzda insanların çoğu bu fırsata sahip değildir. Ancak bu fırsata sahip olacak kadar şanslıysanız, bunun çok iyi bir deneyim olduğunu bilirsiniz. Bunun için Einstein’ın Görelilik Teorisi’ni keşfetmenize gerek yok.”

Chomsky’ye göre dürüst ve onurlu bir yaşam sürmek her insanın sorumluluğudur. “Entelektüel” olarak sınıflandırılacak kadar şanslı olanların, kendi iyi

şanslarından kaynaklanan özel sorumlulukları olduğunu söyler.

21. yüzyılı etkileyen bir entelektüel olarak Chomsky, entelektüel sorumluluğunu fazlasıyla yerine getiren bir aydın. Bugünün koşullarında gördüğü tehlikeleri, değişen dünya düzenini, gelişen teknolojiyi kendine has bakış açısıyla yorumluyor.

Chomsky bugün hepimizi önemli bir konuda uyarıyor. Çünkü onun çok tehlikeli bulduğu bir gerçek var. Bugünün gençlerini, e-kitapları, dijital mecraı masaya yatırıyor ve o tehlikenin altını şu cümlelerle çiziyor:

“Dijital dünyanın basılı yayını yok edeceğine inanmıyorum. Çünkü elinde bir kitabı tutmanın çok özel bir şey olduğunu düşünüyorum. Yirmi sayfa geriye gidip bir şeyin altını somut bir şekilde çizmenin hazzı başkadır. Ama asıl okumaya zarar verecek olan başka bir tehlikeden söz edeceğim. Şu an gençlikte yeni bir akım var: ‘Aşırı uyarıcı görsellik ve gürültü.’ Örneğin torunumu ödev yaparken izliyorum. Bir bilgisayarın başında oturuyor. Kulağında kulaklık var ve çok yüksek bir seste -genellikle de hip hop türünde- müzik dinliyor. Bir yandan ödev yapıyor, bir yandan birileriyle mesajlaşıyor. Bu kadar fazla uyarıcı içinde çalışabiliyor. Bu kadar farklı şeyle aynı anda meşgul olduğunuz

zaman ciddi bir konu üzerinde konsantrasyonunuzu sağlayamazsınız. Bunu çok tehlikeli buluyorum.”

**“Propaganda, insanlara güçsüz,
yalıtılmış ve diğerlerinden kopmuş
hissini vermekten ibarettir.”**

Askeri Güç ve Propaganda

Chomsky'ye göre ABD ve diğer ülkeler arasındaki ilişkilerin dönüm noktası: 2. Dünya Savaşı'dır.

Sanayi alanında ABD'nin hemen hemen tüm rakipleri savaş nedeniyle zayıf düşerken, ABD'nin savaştan çok büyük yarar sağladığını, hayal bile edilemez bir güvenlik pozisyonuna ve dünyayı idare edecek gelişmiş planlara sahip olduğunu, hatta Amerikan üretiminin üç katından fazlasına ulaştığını söyler Chomsky.

“ABD, yüzyılın başlangıcından beri dünyanın en önde gelen endüstri ülkesiydi. Fakat sonra, dünyanın zenginliğinin gerçek anlamda %50'sine sahip olduk ve iki okyanusun her iki tarafında da hâkimdik. Tarih-te daha önce hiçbir devletin dünya üzerinde bu denli güçlü bir kontrole ya da güvenliğe sahip olduğu bir zaman görülmemiştir.”

Amerikan politikasını belirleyenlerin, savaş sonrası dünyayı nasıl şekillendireceklerini de dikkatlice planladığından söz eder Chomsky. Ona göre

Amerikalı planlamacılar, ABD hâkimiyetinin korunması konusunda hemfikirdirler.

“1950’de ABD’nin Latin Amerika büyükelçileri için verilen bir brifingde George Kennan, ABD dış politikasının asıl kaygısının ‘hammaddelerimizi (yani Latin Amerika’nın hammaddelerini) korumak’ olması gerektiğini söyledi. Bu nedenle ABD istihbaratının bildirdiğine göre, Latin Amerika’da yayılmakta olan tehlikeli bir sapkınlıkla mücadele etmemiz gerekiyordu: Hükümetin, halkın refahından doğrudan sorumlu olduğu fikri.”

Peki, Sam Amca neyin peşinde? Chomsky, bu soruyu çok net bir üslupla yanıtlıyor: “ABD, 2. Dünya Savaşı’nda yaratamaya çalıştığı dünyanın aynısını yaratmaya çalışıyor.”

“Her türlü iktidar, otorite ve hiyerarşi sorgulanmalı ve bunların meşruiyeti ispatlanmalıdır. Meşruiyetini ispatlayamayan her türlü güç ve ilişki gayrimeşrudur ve devrilmelidir.”

2. Dünya Savaşı sırasında Dışişleri Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı kendi aralarında birçok lobiler düzenlediler. Ve ülkenin savaş sonrası geleceği ile ilgili kararları bu lobilerde aldılar. Amerika’nın bu savaştan

en güçlü ülke olarak çıkacağını biliyorlardı. Ve dünyanın nasıl organize olacağına dair bir taslak hazırlamışlardı. Bu taslakta bütün ülkelere Amerika hükmedecekti. Hem ekonomi açısından hem de siyasi açıdan tamamen Amerika'ya bağlı olacaktı. Ve Amerika'ya karşı çıkan her devletin bağımsızlığı da tehlikeye girecekti.*

“Bana uygun bir ordu ve sıradan insanın payına düşenden daha fazla para verin, ben de otuz yıl içinde nüfusun büyük bir çoğunluğunu, iki artı ikinin beş olduğuna ve suyun ısıtıldığında donduğuna inandıracağım.”

Chomsky'ye göre ABD, bir haydut devlettir. Hatta Chomsky, ABD'nin ezici bir farkla dünyadaki en büyük tehdit olduğunu her fırsatta vurgular.

“ABD adeta sosyopatlar tarafından idare ediliyor.”

Peki nedir bu “haydut devlet” kavramı? Chomsky, bunu şöyle açıklar:

“Temel anlayış şudur: Soğuk Savaş'ın bitmesine karşın, ABD'nin yine de dünyayı koruma sorumluluğu

* Noam Chomsky, “Dünyayı Kim Yönetiyor?”, İnkılâp Yayınları, 2012

vardır. Peki ama kimden koruyacak? Elbette radikal milliyetçilikten. Yani kudretlinin iradesine boyun eğmek istenmemesinden koruma olamaz. Bu tür düşünceler genel kamuoyu için değil, ancak dâhili planlama belgeleri için uygun olacaktır.”

“Başarıya ulaşan emperyalist model, başka ülkelerin bağımsız gelişimini engelledi ve sonuç olarak ABD’li çok uluslu şirketlerin dünyaya egemen olmasına yol açtı.”

Chomsky, katıldığı her konferansta, yazdığı her makalede, yaptığı her söyleşide ülkesiyle ilgili çok sert açıklamalarda bulunur. Ve ABD dış siyasetinin birincil ilkesini şu cümlelerle anlatır:

“Uzun zamandır ABD dış politikasının birincil ilkesi Orta Doğu’daki geniş enerji kaynaklarını kontrol etmektir. Kullanılması şart değil. 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde İran bu hedef açısından merkeziydi ve 1979’da İran’ın ABD’nin yörüngesinden çıkması bu doğrultuda kabul edilemezdi. ABD’nin İran takıntısını 1953’e kadar götürmek mümkün. Takıntının geçmişi 1953’e kadar uzatılabilir. İran’da petrolün bulunmasından bu yana petrolü yöneten Britanya o dönem hükümetin kendi kaynaklarını kullanmasını önleyememiş

*ve faaliyetini yürütmesi için küresel süper gücü çağır-
mıştı. Britanya, Washington'ı bir miktar gönülsüzce
çağırması. Bunu yaparak eski imparatorluğu ABD'ye
teslim etmiş oluyordu ve bu da küresel güç yönetimin-
de küçük partner rolüne daha itilmesi anlamını taşı-
yordu.”*

*“Britanya, Washington'un ve onun ülke içindeki tel-
lallarının aksine, verdiği mesajları allayıp pullamakla
pek uğraşmaz. Britanya yepyeni bir açık sözlülükle, geç-
mişten gelen emperyal bir geleneğe atıfta bulunur; ABD
ise yoluna çıkan herkesi ezip geçerken, bu işi bir aziz
kisvesine bürünerek yapmayı tercih eder.”*

Chomsky, savaş sonrası ABD gücünü ve siyaseti-
ni şöyle değerlendiriyor:

*“2. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra, ABD Dışış-
leri Politika Planlama Daire Şefi George Kennan ve
diğerleri, ayrıntıları hazırladılar ve ardından bunlar
hayata geçirildi. Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da, bir
dereceye kadar da Güney Amerika'da şu an olup bi-
tenler, büyük ölçüde 1940'lı yılların sonuna kadar da-
yanır. ABD hegemonyasına karşı ilk büyük başarı-
lı direniş 1949'dadır. O tarihte, ilginç şekilde 'Çin'in
kaybı' olarak adlandırılan bir olay yaşandı. Bu hiç*

sorgulanmamış, çok ilginç bir ifade. Çin'in kaybından kimin sorumlu olduğuna dair epeyce tartışma oldu. Olay, iç siyasetin önemli bir meselesi haline geldi. Ama çok ilginç bir ifadeydi. Ancak sahip olduğunuz bir şeyi kaybedebilirsiniz. Kanıksanmıştı. Çin'e sahiptik ve bağımsızlık yönünde hareket ederlerse, Çin'i kaybetmiştik. Ardından 'Latin Amerika'nın kaybedilmesi', 'Orta Doğu'nun kaybedilmesi', belirli ülkelerin 'kaybedilmesi' konusundaki endişeler geldi. Tümü de dünyaya sahip olduğumuz ve kontrolümüzü zayıflatacak herhangi bir şeyin bizim açımızdan kayıp olduğu görüşüne dayanıyor ve nasıl geri kazanacağımızı düşünüyoruz.”

“Kötü zamanlarda umutlu olmak budalaca bir romantiklik sayılmaz. Bu umut, insanın tarihinin yalnızca zalimliğin değil aynı zamanda merhamet, fedakârlık, cesaret ve nezaketin tarihi olmasına dayanır.”

Chomsky'ye göre ABD, üzerinde hegemonyasını sürdürebilmek için özellikle gelişmemiş ülkeleri kurban olarak seçiyor. Ve ABD, kurbanlarına hükmedebilmek için serbest ticaretin önemli olduğuna inanıyor.

“Bir toplum ne kadar özgür olursa güç kullanmak o kadar zorlaşır.”

Chomsky, sert eleştirilerini yaparken ABD'deki eğitimli sınıfı da es geçmiyor. Yalnız kalma korkusuyla hükümetin sömürülerine boyun eğen bu kesimi “seçkin köle sınıfı” olarak nitelendiriyor.

“Eğer insanlar etkileşim ile kendi değerlerinin ne olduğunu bulamıyorlarsa, yapmanız gereken onları yalıtımdır. Bu da politik teori olarak adlandırılır.”

Chomsky'nin eleştirdiği bir diğer konu da ABD'nin İsrail politikası. Chomsky ABD'nin, İsrail'e tehlike oluşturacak ciddi eylemler gerçekleştirdiğini ve bunu İsrail politikasını destekleme adı altında yaptığını ifade eder.

“ABD uzun süre amaçlarına ulaşmak için şiddet kullanma hakkına sahip olduğunu sandı ama artık politikalarını uygulama konusunda daha az başarılı.”

“Son kırk yılda İsrail için en büyük tehlike kendi politikaları oldu. Kırk yıl önceye giderseniz, 1970'lere İsrail dünyada en çok saygı duyulan ve beğenilen ülkelerden biriydi. Çok olumlu tutumları vardı. Şimdi ise dünyada en az sevilen ve korkulan ülkelerden biri. 70'lerin başında İsrail bir karar verdi. Bir seçeneği vardı ve onlar güvenliği genişletmede karar verdiler

ve bu tehlikeli sonuçları beraberinde getirdi. Benim ve tabii başka kişilerin yazdığı gibi eğer güvenliği genişletmek isterseniz bu iç dejenerasyonu, öfkeyi, muhalefeti, izolasyonu ve muhtemel nihai yıkımı beraberinde getirir. Ve bu politikaları destekleyerek ABD İsrail'in karşı kaldığı tehditlere katkı sunmaktadır.”

“Küresel sahnede görüntü: Hayatta kalma şansını azaltacak keskin bir uçurumdan düşmek yolunda kararlı bir şekilde ilerliyoruz.”

Chomsky, bugün ABD'nin eski gücünde olmadığından, görünen gücünün sadece yüzeyde olduğundan söz ediyor.

“ABD, artık canı istediği gibi darbeler yapıp rejim değiştirecek güçte değil.”

Chomsky, Jacobin'e verdiği bir röportajda ABD'nin artık istediği gibi bir terör rejimi dayatamadığından söz ediyor ve ABD'nin küresel gücünün çoktandır azaldığını ifade ediyor.

* Noam Chomsky, “ABD haydut devlet, Avrupa aşırı ırkçı”, Euronews, Nisan 2015 <https://tr.euronews.com/2015/04/17/chomsky-abd-ve-israil-iki-terorist-devlet>

“Yarım yüzyıldır çok kutuplu bir dünyada yaşıyoruz. ABD artık basitçe askerî darbeler gerçekleştirip, istediği gibi terör rejimi dayatamıyor. Hâlâ ayakta olsa da ABD’nin kapasitesi azaldı.”

Chomsky, bu durumu Ömer Madra ile yaptığı bir söyleşide şöyle değerlendiriyor:

“Kişisel görüşüme göre ABD’nin gücü, yüzeyde müthiş gibi görünüyorsa da aslında son derece kırılgan. ABD, birçok bakımdan -elli yıl öncesine kıyasla- dünyaya göre çok daha güçsüz. Mesela dünya refahındaki, dünya üretimindeki payına bakarsanız, 1940’larda bu pay yaklaşık yüzde elliydi. 1970’lerin başına gelindiğinde bu pay yüzde 25’e düşmüştü. Bu, hâlâ muazzamdı tabii ama yüzde elli de değildi. ABD, İkinci Dünya Savaşı’ndan bu yana daima dünyadaki başlıca askerî güç olmuştur. Ancak denetim sistemi bence çok kırılgan. Bu gücü kullananlar da bunun pekâlâ farkında. İşte onun için de müthiş bir propaganda kampanyası yürütülüyor. Mesela Irak Savaşı’nı ele alalım. Tarihte halk arasında şimdiye kadar böylesi büyüklükte bir savaş protestosu örneği olduğunu sanmıyorum. Herhangi bir yerde, tarihte hiç olmadı.”

“Tarih, ilk kez yaratılmış bir korkudan dolayı halkın savaş istediğini yazmıştır.”

Chomsky'ye göre yıllarca Amerika'da çok büyük bir propaganda yapılmıştır. Chomsky'nin ifade ediş şekliyle o propaganda örneklerinden biri şudur: Saddam'ı eğer bugün durdurmazsak, yarın bizi öldürecek. Dünyanın her yerinde Saddam Hüseyin'den nefret ediliyor ancak bir tek Amerika'da Saddam Hüseyin'den korkuluyor. Bölgeye baktığımızda da bu böyle. Kuveyt ve İran bile bir saldırıdan korkmuyor. Ama Amerika'daki insanlar sürekli bu saldırının korkusu içinde yaşıyorlar. Bunun altında yatan en önemli şey de propaganda.

“Teşvik edilmiş korkuyu çıkarırsanız, Amerika'nın savaş çıkırtkanlığına karşı kimsenin destek vermediğini görürsünüz.”

**“Türkiye’de Batı’da
göremeyeceğimiz kadar
direniş kültürü var.”**

“Türk Kùltürünün Avrupa’ya Öğreteceği Çok Şey Var.”

Chomsky, Türkiye’yi ve Türkleri yakından tanıyan bir Amerikalı düşünür. Chomsky, gazeteci Cüneyt Özdemir ile MIT Üniversitesinde gerçekleştirdiği bir röportajında Türkiye’yi ve Türk insanını şöyle tanımlıyor:

“Türkiye, olağanüstü bir doğu ve batı sentezine sahip olan ve uygarlıkların arasında bir köprü oluşturan muazzam bir ÷lke. Çok zengin bir tarihi var. Türk insanlarını ise baskı altında yaşıyan yürekli ve onurlu entelektüeller olarak görüyorum. Onları tanıyorum ve hayranlık duyuyorum.”

Chomsky, o röportajda Amerika’nın Türkiye’ye yaptıklarını “utanç verici” olarak değerlendiriyor. Amerika’nın emirlerinin yerine getirilmesi için hükümetin zorlandığından, hatta emirlere uymayan Türkiye’den özür dilemesi beklendiğinden söz ediyor. Chomsky, Amerika’nın bu tavrını “demokrasiyi küçük

gören bir davranış” olarak yorumluyor ve bu nahoş tavrın “ülkeye karşı yapılan saygısız bir tutum” olduğunu dile getiriyor.

“Türk toplumuna ve Türk kültürüne bakarsanız Avrupa’dan çok fazla öğrenecek bir şeyi olmadığını görürsünüz. Hatta Türk kültürünün Avrupa’ya öğreteceği çok şey var.”

Chomsky, Türk aydınlarının/sanatçıların sahip olduğu cesarete Batılı aydınların sahip olmadığını söylüyor.

“Batı’daki insanlar, Türkiye’deki gazetecilerin, sanatçıların, yazarların ve birçok insanın cesareti ve bütünlüğü ile kıyaslanamaz bile. Bu özgürlük ve demokrasi arayışı içinde olan insanlar, Türkiye’de çok fazla cezalar alsalar bile bu arayışlarından vazgeçmiyorlar. Avrupa’da bu yapılmıyor. Bu bence kesinlikle Avrupa’ya öğretilmesi gereken bir ders.”

Avrupa’da bir gerginlik var. Kültürel nedenlerden dolayı Türkiye, Avrupa’nın bir parçası olamaz denmiş. Bu, Avrupa’nın bir iç sorunudur. Avrupa’nın imparatorluk geçmişi var. Hoş olmayan birtakım tavizler istenmiş.

“Türk insanının kendini özgürlük ve adalet için mücadeleye adanması bence dünya için bir örnek olmalı. Bu anlamda Türkiye ilham verici bir ülke.”

Chomsky, Türkleri ABD ile olan ilişkilerinde uyarıyor. Türkiye ile Amerika arasındaki ittifakın doğasına bakılması gerektiğini ifade ediyor. Yani bu ittifak gerçek mi? sorusunu soruyor. Örneğin 1990’lar boyunca Amerika, Türkiye’nin silahlarının yüzde seksenini sağladı. Hatta 1997 yılında o tek bir sene içerisinde Amerika, Türkiye’ye tüm Soğuk Savaş boyunca sağladığının toplamından daha fazla silah sağladı. O zaman 1984’e kadar silah sağlamıştı. Peki 1984’te ne oldu? O tarihte Türk devleti, çok büyük bir baskı ve şiddet politikası uygulamaya başladı halkın üzerinde. İşte o zaman ABD uzaklaştı. Daha sonra 1997 senesinde tüm bu Soğuk Savaş’ın toplamından daha fazla silah sattı. Bunun için Türk insanları minnettar. Yani Amerika, çok daha büyük ölçüde baskı ve gaddarlığa yardımcı olduğu için mi minnettar? Bu, minnettar kalınacak bir şey değil.*

“Amerika, Türkiye’nin Avrupa Birliği yolunda olduğu dönemlerde Türkiye’yi destekliyor göründü. Peki

* Noam Chomsky, “Dünyayı Kim Yönetiyor?”, İnkılâp Yayınları 2012

neden? Bush, Türkiye'yi sevdiği için mi? Elbette hayır! Hepimiz neden olduğunu biliyoruz. Çünkü Amerika, Irak'a karşı başlatacağı savaşta, Türkiye'nin yanında yer almasını istedi. Çünkü hiç kimse bu savaşı istemiyordu. Bir tek İngiliz hükümeti destekliyordu. Biraz da İsrail hükümeti gönüllü gibiydi ama onun haricinde hiç kimse destek vermiyordu. Lâkin Türkiye, coğrafyasından dolayı Amerika'nın yanında olursa, bu durum Amerika'nın çıkarına olacaktı."

**“Savaş alanı ideolojiktir,
askerî değil.”**

Ah Vietnam!

Chomsky, MIT Üniversitesinde akademik çalışmalar yaptığı yıllarda Vietnam Savaşı çıktı. Ancak Chomsky savaş karşıtı bir aydıydı. 1960'lı yıllarda Amerika aleyhine eylemlere katıldı. Vietnam Savaşı'na karşı yapılan gösteri ve yürüyüşlerde ön safhada yer aldı.

“Amerikan emperyalizmi, Çinhindi’de çarpıcı bir yenilgiye uğradı. Ama aynı güçler, Amerikan halkına karşı başka bir savaşla meşguldü.”

Çinhindi Savaşı 1975 yılında sona erdiğinde, Chomsky ABD’nin resmi kanaat önderlerinin bu savaşla ilgili pek çok şeyi çarpıtacaklarına yönelik açıklamalarda bulundu. Çünkü Chomsky’ye göre, savaşın altında yatan gerçeklerin halkın geneline nüfuz etmesini engellemek istiyorlardı.

“Savaş alanı ideolojiktir, askerî değil. Söz konusu olan, Çinhindi’deki savaştan çıkarılacak derslerdir. Çünkü sonuç, yeni emperyalist girişimlerin yönünü

ve karakterini belirleyecektir.”

Chomsky’ye göre kanaat önderleri öncelikli olarak, savaşın Güney Vietnam’a yönelik bir Amerikan saldırısı olduğunu gizlemek zorunda kalacaklardı.

“Genç insanlar, gerçeğin ne olduğunu bulmak için gerçekten biraz araştırma yapmak zorundalar. Genel popülasyonda insanlar unuttur ya da çok umursamaz. Ve yavaş yavaş, her gün duydukları şeye inanmaya başlarlar. Güney Vietnam’daki savaşı tartıştığınızda, insanlar neden bahsettiğinizi anlamıyorlar.”

Chomsky bu durumu bir röportajında şu cümlelerle anlatıyor:

“Amaç açıktır: ABD’nin Güney Vietnam’a saldırıldığı ve büyük savaşın Güney Vietnam’a karşı yapıldığı gerçeğini gizlemek. Büyük ölçüde kırsal topluma yönelik gerçek Güney Vietnam işgali, paralı askerler ve müşteri grupları aracılığıyla uzun yıllar çalıştıktan sonra doğrudan 1962’de başladı. Ve bu gerçek sadece resmi Amerikan tarihinde mevcut değil. Amerikan tarihinde Güney Vietnam’a saldırı diye bir olay yoktur. Ancak tabii ki bu, gerçek tarihin parçası iken, resmi tarihin bir parçası değil. Karşı olduğumuz savaş,

Güney Vietnam'ın kırsal toplumunu yok eden Güney Vietnam Savaşıydı. Güney mahvoldu. Ama şimdi bu zulme karşı çıkan herkes, Kuzey Vietnam'ı savunmuş kabul ediliyor. Ve bu, savaşı Güney Vietnam ile Kuzey Vietnam arasında ABD'nin Güney'e yardım ettiği bir savaşmış gibi sunma çabasının bir parçası. Tabii ki uydurma. Ama artık resmi bir gerçek var.*

“Çıkan her kitap, makale -bu bir ‘hata’ ya da ‘akılsız bir çaba’ olsa da - ABD'nin Güney Vietnam'ı Kuzey Vietnam'ın saldırganlığından nasıl koruduğundan bahsediyor. Ve savaşa karşı çıkanları, Kuzey Vietnam için özür dileyenler olarak gösteriyorlar. Bunu söylemek standart.”

ABD'nin Vietnam'da kiminle savaştığı sorusu beraberinde başka soruları da getiriyordu. O soruların en önemlisi de şuydu: ABD, Güney Vietnam'a neden saldırmıştı?

Chomsky, o röportajda bu sorunun cevabını net bir şekilde veriyor:

* Noam Chomsky, “Vietnam Savaşının Mirası”, Çinhindi Bülteni , Sayı 18, Kasım - Aralık 1982

*“Her şeyden önce, kesinlikle şundan emin olalım: ABD’nin Güney Vietnam’a karşı savaşı yönettiği. 1954’te siyasi bir çözüm vardı. Ancak 50’lerin sonlarında ABD, Güney Vietnam’da birliklerini değil, inşa ettiği yerel aygıtı kullanarak bir iç baskı düzenledi. Bu, Fransızlarla savaşıyan komünistlerin önderliğindeki milliyetçi güç olan Vietminh’e karşı çok önemli, çok etkili bir şiddet ve terörizm kampanyasıydı. O sırada Vietminh, siyasi anlaşmanın Güney Vietnam’da yürümesini umarak Cenevre Antlaşmaları’na bağlı kalıyordu.”**

“ABD’nin umutsuzca Güney Vietnam’ın bağımsızlığını ve Güney Vietnam içinde siyasi bir yerleşimi engellemeye çalıştığına dair hiçbir şüphe yok. Ve aslında tam da bunu önlemek için savaşa gitti. Nihayet 1965’te, Kuzey’in, Güney’deki isyanı durdurmak için nüfusunu kullanmasını sağlamak amacıyla Kuzey’i bombaladı. O zamanlar Güney Vietnam’da, Kuzey Vietnam askeri yoktu. Ve tabii ki, Güney Vietnam üslerinden kuzeyi bombalamaya başladıklarında, bunun Kuzey Vietnam birliklerini, Güney’e getireceğini tahmin ettiler. Ve sonra bunun Kuzey’den gelen bir

* Noam Chomsky, “Vietnam Savaşının Mirası”, Çinhindi Bülteni , Sayı: 18, Kasım - Aralık 1982

saldırganlık olduğunu varsaymak mümkün hâle geldi. Gülünçtü, ama iddia ettikleri bu.”

Chomsky’ye göre ABD, akla gelebilecek en zalim ve en tehditkâr yolları seçiyordu. Özellikle de Çin’in-di’deki yaşam koşullarını zorlaştırmaya çalışıyordu.

“Vietnam Savaşı 1975’te sona erdikten sonra ABD’nin ana politika hedefi, şiddetimizle yıkıma uğramış ülkelerdeki baskı ve eziyeti en üst seviyeye çıkarmaktı. Zalimliğin derecesi hayli şaşırtıcıydı.”

Chomsky’ye göre Vietnam Savaşı gibi savaşlar, Fransız yabancı lejyonu vb. paralı askerlerle yapılır. Ancak Chomsky’ye göre Vietnam’da durum farklıydı. Çünkü ABD, zorunlu bir ordu ile savaş arenasına çıkmıştı ve “sömürge savaşı” adı verilen en kirli savaş türüyle adını tarih sayfalarına yazdırıyordu.

“Sömürge savaşı çok kirli bir savaş türüdür. Silahlı kuvvetlerle değil, çoğunlukla silahsız insanlarla savaşıyorsunuz. Ve bu tür bir savaşla savaşmak için profesyonel katiller gerekir, bu da paralı askerler demektir. Vietnam’da sahip olduğumuz 50.000 Koreli paralı asker profesyonel katillerdi ve insanları doğrudan katletti. Amerikan ordusu da bunu çok yaptı ama bir süre sonra kaldıramadı.”

ABD’de savaş karşıtı olan bütün düşüncelerin hastalıklı olduğu hükümet tarafından dayatılmaya başlamıştı. Hatta bu hastalığın bir ismi vardı:

“Savaş karşıtı harekete bir isim bile koydular ‘Vietnam Sendromu’. Kulağa bir tür hastalık gibi geliyorlar değil mi?”

Chomsky’ye göre ABD, Güney Vietnam’da bir terör devleti kurmuştu. Hatta Kennedy yönetimi, Güney Vietnam’a karşı saldırıyı büyük çaplı bir devlet teröründen taarruz düzeyine çıkarmıştı.

“Güney Vietnam’da Latin Amerika tarzı bir terör devleti kurduk. Yanlış taraf galip geldiği için Laos tarihindeki yegâne serbest seçimleri ihlâl ettik ve yine yanlış tarafın kazanacağı ortada olduğundan, Vietnam’daki seçimleri engelledik.”

Chomsky’ye göre Vietnam Savaşı son derece acımasız yıkımların, korkunç katliamların yaşandığı bir savaş olmuştur.

“Vietnam Savaşı karşıtı etkinliklerde ciddi olarak yer aldığım zaman, hiçbir şey yapılamayacağına yüzde yüz inanmıştım ve buna inanmak için yeterince neden vardı. Çok sayıda konuşma yapıyordum, ancak

genellikle oturma odalarında ve komşu topluluklarında. Genellikle oldukça düşmanca davranıyorlardı.”

“Eşitlik olmadan demokrasi olmaz.”

Hileli Demokrasi

Chomsky, Amerika'da halkın düşüncelerinin medya aracılığıyla denetlendiğini ve demokrasinin buna dayandığını iddia eder. Bu tarz bir demokraside medya aracılığıyla düşünceleri belirlenen ve kontrol edilen halkın tek etkinliğinin yönetime rıza göstermekten başka bir şey olmadığını söyler. Dolayısıyla Chomsky, ticari olmayan, halkın erişimine açık, demokratik bir medyanın ortaya çıkmasını arzular. Ona göre demokrasiden söz edilecekse, halkın yönetime katılımı güçlendirilmelidir. Bir siyasal sistem, şirketlerin ve devletin değil, halkın çıkarları için işlemelidir.*

“Bir toplum, bireylerinin toplumsal meselelerde üstlenebildiği aktif rol derecesinde demokratiktir. Düşünceleri kontrol altında tutuluyorsa, seçenekleri birileri tarafından sınırlandırılmışsa, oynadıkları rolün anlamlı bir rol olduğunu söylemek doğru olmaz.”

* Tefik Erdem, “Chomsky ve Amerikan Tarzı Demokrasi”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 712, 2006

Chomsky'ye göre demokratik bir toplum için ticari medya kamunun eline geçmelidir. Çünkü ancak böylesi bir durumda bireysel bilinçler özgürleşecek, demokratikleşme yaşanmaya başlanacak ve devletin demokratik olmayan faaliyetleri kontrol altında tutulmuş olacaktır.*

Chomsky'ye göre bugün demokrasi hasar görmüş durumda. Üstelik kavramın, “modern demokrasi” adı altında göstermelik hâle getirildiğine dikkat çekiyor Chomsky:

“Hiçbir iktidar biçimi demokratik denetime tabi olmak istemez. Bu nedenle zengin şirketler dâhil olmak üzere tüm güçler, işleyen demokrasiye karşıdırlar. Modern demokraside halkın rolü katılımcı değil, izleyici olmaktadır. Halkın, her birkaç yılda bir ortaya çıkıp, ‘seçim’ adı altında, başka bir yerde alınmış kararları onaylaması beklenir.”

Chomsky’de demokrasi kavramı daha çok Orwellci anlamda yani anlamı zıddı ile pratik bulacak muğlaklıkla kullanılmaktadır. Chomsky’nin demokrasi ile yapmak istediği vurgu, halkın iradesinin göz

* Tefvik Erdem, “Chomsky ve Amerikan Tarzı Demokrasi”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 712, 2006

önünde tutulmasıdır. Oysa halkın iradesi, modern demokrasilerde totaliter sistemleri aratmayacak şekilde gözden kaybolmuştur. Modern demokraside halkın tek etkinliği yöneticilere rıza göstermekten ibaret görülmüştür.*

Chomsky, bir toplumda bireysel faaliyet alanı ne kadar genişse ve bireyin düşünceleri ne kadar özgürse, o toplumda demokrasiden söz edilebileceğini söyler.

“Demokrasinin ortadan kaldırılmasına cevap, daha çok demokrasi, daha çok özgürlük, daha çok adalettir. Tarih, bu alanları genişletmek için verilen sonsuz sayıda ilham verici mücadeleyi, öte yandan acılı geri dönüşleri ve başarısızlıkları kaydeder. Gerçekçi olarak neyin yapılabileceği tarihsel zamana bağlıdır. Bu failer için de geçerlidir.”

Chomsky’ye göre demokrasinin hileli olduğu bir sistemde halkın yalnızca itaat etmesiyle yetinilmez, medya ile ona dünyayı nasıl algılayacağı da öğretilir.

“İnsanların belli gereksinimlere sahip olmaları için güdülmeleri gerekir. Neden? Neden onları rahat bırak-

* Tevfik Erdem, “Chomsky ve Amerikan Tarzı Demokrasi”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 712, 2006

mıyorsunuz ki mutlu olsunlar ve başka şeyler yapsınlar?”

Chomsky, sistemi bütünüyle eleştiriyor. Halkın katılımının olmadığı bir demokrasiden söz etmenin mümkün olmayacağının altını çiziyor.

“Sistemin bütünü eleştirel bir incelemeyi kesinlikle hak ediyor. Çünkü hayati kararların alınması sürecinde halkın katılımı hemen hemen hiç yok.”

Chomsky’ye göre yöneticiler ancak kamunun hizmetçileri olduğunda demokrasi yerleşmiş olur.

“Genelde, daha büyük fırsatlara sahip olup daha az engelle karşılaşanların, bu hedeflere ulaşmayı kolaylaştırmak için daha büyük sorumlulukları olduğuna hem-fikir olabilmeliyiz. Daha özgür toplumlardaki ayrıcalıklardan pay almakta yeterince şanslı olan bizler, bu soruyu sormak yerine cevaplamak için bir şeyler yapıyor olmalıyız.”

Totaliter devletlerde veya üçüncü dünya ülkelerinde halkın rızasının kazanılması zor kullanılarak sağlanabilir. Halk, şiddet uygulamaları karşısında yönetime rıza gösterebilir. Demokratik toplumlarda rıza bu şekilde üretilemez, burada rıza üretim mekanizmaları,

yani kitle iletişim araçları vardır.’

“Birisi azıcık sistemin dışına çıktığında ne olduğunu görüyorsunuz, hemen kutuya geri konulur. Çünkü birer hizmetçidirler. Gerçek iktidar başka bir yerdedir.”

Chomsky, bu durumu şöyle özetliyor:

*“Sosyal demokrasiye bazen ‘modern kapitalizmin altın çağı’ deniyor. Bu durum içinde yaşadığımız neoliberal çağın başlangıcıyla birlikte değişti. Kendinize bu çağın ne olduğunu sorarsanız, önemli bir ilkesinin -politikalar belirlenirken- toplumsal dayanışma mekanizmalarını ve ortak katılımı baltalamak olduğunu görürsünüz. Ama adı bu değil. Ona ‘özgürlük’ diyorlar. Fakat bu ‘özgürlük’ yoğunlaşmış, özelleştirilmiş bir gücün verdiği kararlara itaat anlamına geliyor. İdari kurumların ya da halkın karar verme sürecine dâhil olabileceği diğer birlikler, sistematik olarak zayıflatılmış durumda. Margaret Thatcher’ın ‘Toplum yoktur, yalnızca bireyler vardır.’ özlü sözü bunu çok güzel ifade ediyor.”**

* Tefik Erdem, “Chomsky ve Amerikan Tarzı Demokrasi”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 712, 2006

** Christopher Lydon, “American Socrates: The Life and Mind of Noam Chomsky” <https://radioopensource.org/american-socrates-life-mind-noam-chomsky/>

“Popüler kültürden propaganda tekniklerine kadar her yerde, insanlara aciz olduklarını hissettiren sürekli bir baskı vardır ki böylece alınan her kararı onaylamak ve tüketmekten başka çareleri olmadığına inansınlar.”

**“Toplumun genelinin neler
döndüğünden haberi yoktur.
Hatta haberi olmadığından dahi
habersizdir.”**

Medya Cahilleri

“Değişimin mümkün olduğu ve kazanıldığı, sistemin televizyon, radyo, gazeteler, kitaplar ve tarih aracılığı ile bize aktardığı bir mesaj değildir. Sistem sizin kafanıza başka bir hikâyeye kazıyor. Bu diğer hikâyeye sizin başarısız olduğunuz, başarısız olmaya mahkûm olduğunuz, çünkü bir avuç deli olduğunuzdur. Ve resmi kültürün bu görüşü benimsemesi doğaldır. İnsanların değişimi başarabileceklerini anlamalarını istemezler. Dolayısıyla ana akım medyanın yaydığı şey, eğer değişim olmuşsa bunun, biz elitlerin çok yüce gönüllü olmamız ve değişimleri gerçekleştirmemiz sayesinde olduğudur.”

Chomsky'ye göre radyo, televizyon ve yazılı basın, halk için gerçeği bulup ortaya çıkaran, halkı aydınlatan yılmaz bekçiler değildir. Buna ancak -onun tabiriyle- “medya cahilleri” inanır. Çünkü gerçek hayatta, medyanın böyle bir amacı yoktur. Hatta Chomsky'ye göre medya, büyük şirketlere bağımlıdır. Bu nedenle halkın çıkarı için değil, devletin ve şirketlerin çıkarı için çalışır.

“Medyanın amacı, insanların zihinlerini, hükümetlerine ve daha genel kapsamda toplumsal, ekonomik ve politik düzenin düzenlemelerine erdemli bir bağlılık gösterecek biçimde eğitmektir.”

“Hükümet uygulamaları karşısında halkın rızasının alınması ve halkın düşüncesinin kontrol edilmesi (Bu çok önemlidir çünkü halk, her an yoldan çıkabilecek koca bir canavara benzetilmektedir.) medyanın işleviyle yerine getirilmektedir. Chomsky, medyanın bu özelliklerini ‘propaganda modeli’ adını verdiği modelle açıklar. Propaganda modelinde halkın siyasal anlamda medya aracılığıyla bilinçlendirilmesi; dolayısıyla sorumlu, bilinçli, siyasal süreci denetleme yeteneğine ve etkisine sahip vatandaşlar ortaya çıkarılması amaçlanmamıştır.”

“Propaganda modeline göre ‘medyanın toplumsal amacı’ topluma ve devlete egemen ayrıcalıklı grupların ekonomik, toplumsal, siyasal gündemlerini halka aşmak ve bunları savunmaktır. Medya bu amaca; konuları seçme, ilgilenilecek olayları saptama, bu olayların hangi sınırlar içinde işleneceğini belirleme, bilgileri

* Tefik Erdem, “Chomsky ve Amerikan Tarzı Demokrasi”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 712, 2006

çeşitli süzgeçlerden geçirme, vurgu ve üsluba karar verme, tartışmaları kabul edilebilir ilkeler çerçevesinde tutma gibi çok çeşitli yöntemlerle hizmet eder.”

Chomsky’ye göre medya, insanların düşünme biçimlerine ve hatta inançlarına kadar nüfuz eder. Dünyanın neresine giderseniz gidin bu böyledir. Sadece bazı toplumlarda çok daha etkili yollar geliştirilmiştir.

“Medya, güç merkezlerinin ve genel kültürün yansımasıdır. Ve bu bir ülkeden diğerine değişmiyor.”

Peki medya hiç muhalefet eleştirisi yapmaz mı? Chomsky’ye göre, evet yapar. Ama bunu da oyunun kuralları içinde kalarak yapar.

“Medya, hükümet politikasını sorgular ve bu politikaya karşı çıkar ama bunu devlet-şirket iktidarının ortak çıkarlarıyla belirlenen çerçeve içinde kalarak yapar.”

Chomsky’nin sözünü ettiği bu medya, halkın erişimine ve kontrolüne açık olmayan ticari medyadır. Chomsky, bu ticari medyanın geriletilmesini ve halkın iradesini yansıtan demokratik bir medyanın

ortaya çıkarılmasını arzular.*

“Amerika’daki medyanın insanların algılamalarını, düşüncelerini nasıl değiştirebildiğini hatta nasıl filtreleyebildiğini görüyoruz. Ben, bunun başka bir ülkede farklı olduğunu sanmıyorum.”

Chomsky’ye göre Amerika’da farklı olan ise medyanın yoğun olarak çok soruşturma yaptığıdır. Bu yüzden Amerikan medyası ile ilgili eleştirilerin olduğuna değinir.

“Liberal medyanın en eleştirel kanadı dahi gerilimi yükseltiyor.”

Chomsky’ye göre medya, güçlenilmesi istenen kavramları istediği ölçüde güçlendirebilir. Ancak medyanın bu kavramları güçlendirdiğinden halkın haberi olmaz. Örneğin; ırkçılık! Medya, göçmenleri halkın ulusal hayat standartlarına yönelik bir tehdit olarak gösterir ve ‘ırkçılık’ güçlenir. İşte her şey bu kadar basittir!

* Tefik Erdem, “Chomsky ve Amerikan Tarzı Demokrasi”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 712, 2006

“Terörizm: siyasal, dinsel ya da ideolojik nitelikli hedeflere ulaşmak için yıldırma ve baskı yoluyla ya da korku yaratarak, kararlaştırılmış şiddet ya da şiddet tehdidi kullanmaktır.”

Terörizm Nedir? Ne Değildir?

Chomsky, “Terörizmi en makul biçimde nasıl tanımlarsınız?” sorusuna şu yanıtı veriyor:

“1981’den beri terörizm konusunda yazıyorum. O yıl Reagan yönetimi göreve geldi ve yönetimin odaklanacağı konulardan birinin, terörizmle, özellikle devlet yönetimli uluslararası terörizmle savaş olacağını hemen ilan ettiler. Başkan Ronald Reagan, Dışişleri Bakanı George P. Shultz ve diğer yetkililer, ‘modern çağın vebası’, ‘çağımızda barbarlığa bir dönüş’, ‘terörizmin kırıbaşı’ vb. meselelere ilişkin dikkatle oluşturulmuş abartılı sözler sarf etmeye başladılar.”

“Terörizm: Siyasal, dinsel ya da ideolojik nitelikli hedeflere ulaşmak için yıldırma ve baskı yoluyla ya da korku yaratarak, kararlaştırılmış şiddet ya da şiddet tehdidi kullanmaktır.”

* Noam Chomsky- Gilbert Achcar, “Tehlikeli Güç – ABD’nin Dış Siyaseti ve Orta Doğu, Terör, Demokrasi, Savaş ve Adalet üzerine Diyaloglar”, İthaki Yayınları, Nisan 2007

Chomsky, bu tanımı benimsemenin bizi bir gerçeğe ulaştıracağından söz ediyor:

“Bu tanımı kelimesi kelimesine benimserseniz, ABD’nin önde giden bir terörist devlet olduğu ve Reagan yönetiminin aslında yaygın bir uluslararası terörizme başvurmakta olduğu, neredeyse abese varacak ölçüde ortaya çıkar. Kuşkusuz, böyle bir sonuca varılmasına izin verilemeyeceği için tanımı değiştirmek gerekti. Ve o zamandan beri de ortaya başka sorunlar çıktı. Örnek vermek gerekirse, Reagan yönetiminin baskısı altında Birleşmiş Milletler, terörizm konusunda karar metinleri çıkardı. İlk önemli metin Aralık 1987 tarihini taşır. Bu karar, terörizm suçunu en güçlü ifadelerle kınamakta, bütün devletleri bu vebayı kökünden söküp yok etmek için birlikte çalışmaya çağırırmaktaydı. Uzun, ayrıntılı bir karar metniydi. Kabul edildi, ama oybirliğiyle değil. 153 evet, 2 hayır ve 1 çekimser oyla kabul edildi. Çekimser kalan Honduras idi. Her zamanki gibi iki ülke, ABD ve İsrail karşı oy kullandı. Genel kurul tutanaklarında ABD ve İsrail büyükelçileri, kararda itiraz ettikleri bir pasaj olduğunu belirterek oylarının gerekçesini açıklıyorlardı.”

* Noam Chomsky- Gilbert Achcar, “Tehlikeli Güç – ABD’nin Dış Siyaseti ve Orta Doğu, Terör, Demokrasi, Savaş ve Adalet üzerine Diyaloglar”, İthaki Yayınları, Nisan 2007

*“ABD bir şeyi veto ettiği zaman, bu bir çifte veto-
dur; o şey önce engellenir, sonra tarihten silinir.”*

*“Pasajda şöyle deniyordu: Bu karar, özgürlük ve
bağımsızlık hakkından zor yoluyla mahrum bırakı-
lan halkların, özellikle sömürge ve ırkçı rejimler ve ya-
abancı işgali ya da başka sömürge hâkimiyeti formları
altında yaşayan halkların, Birleşmiş Milletler Anaya-
sası’ndan kaynaklanan bu haklarını geçersiz kılma-
yacağı gibi, Anayasa’nın ilkeleri uyarınca ve yukarı-
da adı geçen bildirgeye uygun olarak, bu halkların bu
amaca ulaşmak için mücadele etme ve destek arama
hakkını da geçersiz kılmaz.”*

Chomsky’ye göre geçerli terör tanımı, ABD siya-
setini belirleyen kişilerin bakış açısına göre yapılma-
lıdır.

*“Terör, onu bize karşı uyguluyorsanız standart an-
lamda terördür. Ancak onu biz size karşı uyguluyor-
sak, iyi huyludur, insani müdahaledir, iyi niyetle ya-
pılmaktadır. Fiilen kullanılan tanım budur. Eğitimli
kesimler dürüst olsalardı, bunu söylerlerdi.*

* Noam Chomsky- Gilbert Achcar, “Tehlikeli Güç – ABD’nin Dış Siyaseti ve Orta Doğu, Terör, Demokrasi, Savaş ve Adalet üzerine Diyaloglar”, İthaki Yayınları, Nisan 2007

Bu yapılsa tanımlama sorunu da tamamen sona ermiş olurdu. Ancak bunun yerine önümüzde sadece iki seçenek bulunmaktadır: Ya benim yaptığım gibi resmi tanımı kullanmak ya da bunun imkânsız, çok derin bir sorun olduğunu söylemek. Ve geçerli bir anlam kabul edemediğimiz sürece bu durum değişmeyecektir.”

Chomsky’ye göre birinin sokakta vurulması mutlaka terörist bir eylem değildir. Ona göre eylemin, ideolojik, dinsel, siyasal ya da başka amaçlarla, belki de bir hükümeti etkilemek amacıyla, esas olarak sivil hedeflere karşı tehdit ya da güç kullanımı olması gerekir.

“Doğal bilimlerde, belirli bir ilerleme kaydedilene kadar açık tanımlar yoktur. Matematikte bile böyledir, söz gelimi ‘limit’ gibi terimler. Tanımlar çok sonra ortaya çıkar. O hâlde, aslında yapman gereken kesin bir tanım bulmak değil, bir kavramı saptamaktır. Ve bu kolayca saptanabilir. Ancak hemen kabul edilemez. Çünkü kabul etmen hâlinde bu nitelendirme, güç kullanmayı gerektiren eylemlerin terörizm tanımını kapsamına girmesine yol açacaktır ve buna izin verilemez.”

Chomsky'ye göre terörizm, tırmandırılıyordu.

Avrupa'ya ve ABD'ye yönelik çok ciddi bir tehdit başlamıştı. Aslında asıl tehdit, Chomsky'ye göre 11 Eylül'de başlamıştı.

Chomsky, terörist tehditlerin tarihçesini şöyle özetler:

"1990'lara bakalım. İlk önce, 1993'te Dünya Ticaret Merkezini havaya uçurma girişimi oldu ve az kalsın başarılı olacaktı. Biraz daha iyi bir planlamayla on binlerce kişi öldürülebilirdi. Ardından tünelleri, BM binasını ve FBI binalarını havaya uçuracaklardı. Tam zamanında durduruldular. Bunlar esas olarak ABD tarafından Afganistan'da eğitilen ve CIA himâyesinde ABD'ye getirilen Mısırlı bir din adamının önderlik ettiği cihatçılardı. Vahim bir terör eylemiydi bu. 1990'lar boyunca tam bir teknik kitaplar yazını oluştu. Bunlar, MIT Press tarafından da yayımlandı."

"Kitaplar, yemek tarifi yapar gibi terörizmi anlatıyor ve terörizmin çok muhtemel olduğunu söylüyorlardı. Ve kuşkusuz 11 Eylül'den sonra bunlar daha da arttı. Bu, başlı başına büyük bir terörist tehdittir."

Chomsky, 11 Eylül 2001'de Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon binalarının yerle bir edilerek, bütün

dünyayı şaşkınlığa sürükleyen bombalama eylemlerinin ardından şu yazıyı yazdı:

“Terörist saldırılar büyük zalimliklerdir. Karşılaştırma yapıldığında, daha önce gerçekleştirilen pek çok zalimliğin seviyesine erişemeyeceklerini söyleyebiliriz. Örneğin, Clinton hiçbir inandırıcı gerekçe olmaksızın Sudan’ı bombalayarak, var olan ilaç stoğunun yarısını yok edip, bilinmeyen sayıda insanın ölümüne sebep olmuştu (Ölü sayısını kimse bilmiyor, çünkü ABD, BM’de başlatılan soruşturmayı engellemiştir ve kimse bu olayı takip etme zahmetine girmiyor.).

Son bombalamaların korkunç bir suç olduğu şüphe götürmez bir gerçek. Asıl kurbanlar, her zaman olduğu gibi, emekçi insanlar: Bina bekçileri, sekreterler, itfaiyeciler... Görünen o ki, Filistinlilere ve diğer yoksul, ezilen insanlara indirilmiş ezici bir darbeye karşı karşıyayız. Bombalamaların aynı zamanda, ülke içi özgürlüğü baltalamaya yönelik sonuçlar doğurabilecek sert güvenlik denetimlerine yol açması muhtemel görünüyor.

Olaylar, ‘füze kalkanı’ projesinin saçmalığını çarpıcı bir şekilde ortaya çıkarıyor. Şurası öteden beri apaçıktı ve strateji analistleri tarafından tekrar tekrar belirtilmişti: Eğer biri, kitle imha silahları dâhil, ABD’de devasa bir hasar yaratmak isterse, hemen ardından

kendi yıkımını garanti altına alacak bir füze saldırısı düzenlemesi çok düşük bir olasılıktır. Bunu yapmanın, daha kolay ve önüne geçilmesi imkânsız sayısız yolu var. Fakat bugün meydana gelen olaylar, büyük ihtimalle, bu sistemlerin geliştirilmesine ve uygulanmasına yönelik baskıyı artırmanın bahanesi olarak kullanılacak. ‘Savunma’, uzayın askerileştirilmesi planları için çok zayıf bir bahanedir. Ama iyi bir PR ile en zayıf argümanlar bile ürkütülmüş bir halk içinde belli ağırlığa sahip olacaktır.’”

*Noam Chomsky, “Amerikan Müdahaleciliği”, Aram Yayıncılık, Şubat 2002

**“En iyi okullara gidersiniz,
Oxford’dan veya Cambridge’den
mezun olursunuz ve kafanıza
söyleyemeyeceğiniz belirli şeylerin
olduğu anlayışı sokulur.
Artık bunları bir daha
düşünmezsiniz bile.”**

Aptallık ve Başarı

Chomsky, eğitimin günümüzdeki işlevini sert bir dille eleştiriyor. Chomsky “Eğitim sistemi, demokratik bir toplumda gerçek işlevini yerine getirebiliyor mu?” sorusunu soruyor.

“Eğitim sisteminin itaatkâr, uyumcu, düşünmeyen, söyleneni yapan, pasif, demokrasilerde kriz yaratmayan ve soru sormayan insanlar yetiştirmesi bekleniyor. Sistem, içerisinde bol miktarda aptallık barındırsa da bana göre bunun bir işlevi var. Yani insanlar itaat filterinden geçiriliyor. Eğer eğitim sisteminizde yeterince aptal şey varsa, aptalca ödevler vesaire bu aşamaları geçecek insanlar benim ya da sizin gibi insanlar olacaktır. Ödevin aptalca olduğunu bilirsiniz ama yine de yaparsınız. Çünkü bir sonraki aşamaya geçmenin yolu budur. Başarmak istersiniz.”

Eğitim sistemini sorgulayanlar veya sisteme itaat etmeyenler, kendilerini müdürün odasında bulurlar. Onlara davranış bozuklukları olduğu söylenir ve itaat edenlere gösterilen nezaket, onlara hiçbir zaman gösterilmez. Chomsky’ye göre bunların hepsi

itaatkârların seçilmesi için bir tekniktir.

“Eğitimin aptalca yanlarının çoğunun bile toplumsal bir işlevi vardır ve bu işlev, bağımsızlığı engellemektir.”

Chomsky, günümüzdeki eğitim sisteminin insan doğasına aykırı olduğunu altını çiziyor. Chomsky, sistemi baskıcı, sınırlayıcı ve otoriter buluyor. Hatta eğitim sisteminin dünyanın her yerinde böyle olduğunu, mevcut otoriter düzenin işlemesine hizmet ettiğini dile getiriyor ve şu açıklamada bulunuyor:

“Şu anda eğitim sisteminde olanları ele alın. Son zamanlarda, sınavlara hazırlanmak için çocukların ve öğretmenlerin değerlendirilmesi gerektiğine dair güçlü bir eğilim var. Ve sınavlar, çocuğa ve öğretmene neler olacağını belirliyor. Bu şekilde bir eğitim sürecini mahvetmeniz yüzde yüz garantidir. Çünkü öğretmen, yaratıcı ve hayal gücü kuvvetli biri değildir, üstelik öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına da cevap veremez; hatta öğrenci, ilgisi olan şeyin peşinden gidemez anlamına gelir. Bunu yapamaz çünkü yarınki şu sınav için ezberlemesi gereken bir dolu şey vardır. Ve öğrencinin geleceği buna bağlıdır, aynı zamanda öğretmeninki de.”

* <https://www.youtube.com/watch?v=9JVV RW BekYo>

“Değerlendirmenin kendisi yapay bir şeydir.”

Peki, eğitim sistemi insanları neden sürekli değerlendiriyor? Sistemin koyduğu sıralama aslında tehlikeli mi? Chomsky, bu soruları şöyle yanıtlıyor:

*“Her şeyden önce, insanları sürekli olarak değerlendirmeniz gerekmiyor. İnsanlar, bazı yapay standartlara göre sıralanmak zorunda değildir. Öğretmenlerin, çocukların kendi potansiyellerine ulaşmalarına ve yaratıcılıklarını keşfetmelerine yardım etmeleri konusunda ki becerilerine yer vermez. Bunları test etmiyorsunuz. Bir çeşit sıralama yapıyorsunuz ama yaptığınız sıralama çoğunlukla anlamsız. Ve sıralamanın kendisi çok tehlikeli. Bizleri, hayatını bir sıralamanın en üstlerine ulaşmaya adanmış bireylere dönüştürüyor. Değerli ve önemli şeyler yapmaya adanmış bireylere değil.” **

“Eğitim, kendi potansiyelinizi ve yaratıcılığınızı geliştirmenizdir. Belki okulda çok başarılı olamayacaksınız ve sanatta muhteşem şeyler yapacaksınız. Bu da iyidir. Bunda kötü olan ne ki? Bu da, doyurucu ve harika bir hayat yaşamamanın başka bir yoludur. Üste-

* <http://www.youtube.com/watch?v=9JVV RWBekYo>

lik hem kendin hem de başkaları için anlamlı olan bir yoldur.”

Chomsky, eğitim sisteminin çocukları “aptal” ve “akıllı” olarak ikiye ayırdığından söz eder. Ancak bu ayırımın çocuklara zarar verdiğini ve son derece tehlikeli olduğunu vurgular:

“Benim çocuklarım iyi kalitedeki bir banliyö okulunda ilkokula gidiyorlardı. O zamanlar daha üçüncü sınıftayken çocukları “aptal” ve “akıllı” olarak ikiye ayırıyorlardı. Eğer akademik başarın düşükse aptal-sın, yüksekse akıllısın. Bunun çocuklara neler yaptığını bir düşünün. Hangi gruba girerlerse girsinler, çocuklar bunu çok ciddiye alırlar. Eğer kendinizi buna kaptırırsanız, bu son derece tehlikeli bir şeydir. Eğitimle hiçbir ilgisi yoktur.”

“Bütün bu değerlendirme ve sıralama fikri kendi içinde çok zararlıdır. Bu, ‘ekonomik insan’ denen şeyi yaratan türde bir sistemdir. Ekonomi literatüründe ‘ekonomik insan – homo economicus’ diye bir kavram vardır. Ekonomik insan, kendi statüsünü nasıl geliştireceğini rasyonel bir şekilde hesaplayan kişidir. Ve bu statü, temel olarak zenginliktir.”

Chomsky, eğitim sisteminin itaatkâr bireyler yetiştirmeyi amaçladığını söylüyor. Fakat elit üniversitelere gittiğinde daha fazla itaat ve uyumla karşılaştığını da özellikle ifade ediyor. Chomsky, istenen ilerlemenin bu yolla kaydedilemeyeceğinin altını kırmızı kalemle çiziyor. Çünkü özellikle bilim ve mühendislik alanlarında bunun çok büyük bir sorun olduğunu dile getiriyor.

“Şirketlerin bilime ve mühendisliğe ihtiyacı var. Eğer inovasyon yoksa başınız belada demektir. Dolayısıyla yaratıcılığın ve bağımsızlığın desteklenmesi gerekir. Çünkü birinin size söylediklerini kopyalamaktan başka bir şey yapamıyorsanız bir yere varamazsınız.”

Ancak Chomsky lisansüstü eğitimi, diğerlerinden ayırır. Orada işlerin farklı işlediğinden söz eder:

“Lisansüstü eğitim kesinlikle böyle değildir. Gerçekte lisansüstü eğitim bir tür çıracılık gibidir. Birlikte çalışırsınız. Çünkü bir sanat öğreniyorsunuz. Çıracılık, illa da emirlere uymak demek değildir. Katkıda bulunabilirsiniz, kendi fikirleriniz vardır ve aynı zamanda da öğrenirsiniz. Doğru dürüst bilim yapmak öğretebileceğiniz bir şey değildir. Kimse bunun nasıl öğretileceğini bilemez. Bu fikri bir şekilde edinirsiniz. Bu, bisiklet kullanmayı ya da bir masa yapmayı öğrenmeye

*benzer. Fikri öğrenmenin yolu, bir şekilde bu fikre sahip olan insanlarla çalışmaktır. Onlardan bir şeyler alırsınız ve bilimde kesinlikle onlara katkıda bulunursunuz. Bilimde birçok iyi fikrin genç insanlardan çıktığını herkes bilir. Bu olağan bir şeydir.**

“Bir günlüğüne bir ceket giyerler, bir de kravat takarlar ve yaz işine girerler. Sonbahara geldiklerinde ceket ve kravat kalmıştır. İtaatkârlık gelişmiş ve ideolojide bir kayma olmuştur.”

Chomsky, örnek itaatkâr ülke olarak Japonya’yı yorumluyor. Bu durumun ülke açısından büyük sorun oluşturduğunu söylüyor.

“Japonya’nın devasa bir süper güç olduğunu düşünüyoruz ama bu bir yanılgı. Çünkü Japonya bilim konusunda çok gerilerde. Ve bunun farkındalar. Aynı sebep, onların çok iyi birer çalışan olmasını sağlıyor. İtaatkâr çalışanlar!”

Chomsky’ye göre Japonya, itaatkâr, saygıya dayalı ve uyumcu bir toplum. Bunun bir etkisi de bağımsız ve özgür düşüncüyü tırpanlaması. Chomsky, bunu bilim alanında açıkça gördüğümüzü söylüyor.

* Noam Chomsky, “Entelektüellerin Sorumluluğu”, Söyleşi, Michael Albert, bgst Yayınları 1993

“İdeolojik meselelerde itaatkârlığı daha az görürüz. Şu önemli değildir; Fransız Devrimi hakkında özgün tarihçiler kâr getirmez. Geleneksel fikirlere sahip olabilirler. Bu, sorun değildir. Yani burada inovasyon ve özgürlüğü destekleme baskısı daha azdır. Uyumculuğa yönelik baskı ise daha fazladır.”

**“Koronavirüsün iyi yanı,
belki de insanları nasıl bir dünya
istediği konusunda düşünmeye
itmesi olacak.”**

Koronavirüs (Covid-19) ve Dünya

Chomsky, internet üzerinden “Koronavirüs Sonrası Dünya” dizisi kapsamında bir söyleşi gerçekleştirdi. Chomsky, “Tehlikede Olan Ne?” başlıklı söyleşisinde koronavirüs salgınını yorumladı ve salgını, bizzat tanıklık ettiği dünya tarihinin önemli olaylarıyla birlikte değerlendirdi.

“Koronavirüs öncesi sosyal yakınlıklar yüzeyseldi ve insanlar birbirinden yalıtılmış hâldeydi.”

“Koronavirüs yeterince ciddi bir tehlike ama gelmekte olan çok daha dehşet bir şey var. İnsanlık tarihinde gelmiş geçmiş her şeyden daha kötü bir felaketin kıyısına doğru yaklaşıyoruz. Donald Trump ve yarıdakçılar da bu uçuruma giden yarışta en öndeler. Aslında, şu anda yüz yüze olduğumuz iki büyük tehlike var: Biri, silah denetiminden geriye kalanların yok edilmesi ile kızışan nükleer savaş tehlikesinin artması, diğeri ise tabii ki küresel ısınma hakkında artan tehlike. İki tehlike de halledilebilir ama çok zamanımız yok ve elbette koronavirüs de korkunç sonuçları olabilecek

*bir şey. Ama tabii bir iyileşme süreci olacak; öte yandan diğerleri iyileşemeyecek, bitmiş olacak. Diğerlerinin hakkından gelemezsek, bittik demek. Yani, çocukluk anılarım beni ele geçirmeye başladı yine ama artık farklı bir boyutta.”**

Chomsky, ABD Başkanı Donald Trump’ın seçim arzularını, halkın ihtiyaçlarının üstünde tuttuğunu ve bu nedenle binlerce Amerikalının ölümünden sorumlu olduğunu belirtiyor.

Chomsky, *The Guardian*’a verdiği röportajda, Trump’ın büyük şirketlerin menfaati için -bulaşıcı hastalık araştırmalarıyla ilgili olanlar dâhil- sağlık fonlarında kesintiye gittiğini vurguluyor.

“Binlerce Amerikalının koronavirüs nedeniyle ölmesinden Trump sorumludur.”

Chomsky, Trump’ın salgın sırasında liderlikten kaçınarak ve devletin virüsle mücadelesine eyalet bazında valilerin öncülük etmesini bekleyerek, çok sayıda kişinin öleceği bir senaryo yarattığını söylüyor.

“Bu, birçok kişiyi öldürmek ve seçim politikasında gelişme kaydetmek için harika bir strateji.”

* https://www.youtube.com/watch?v=t-N3In2rLI4&feature=emb_title

Trump'ın yalnızca Amerikalıların ölümünden sorumlu olmadığını belirten Chomsky, ABD Başkanı'nın ayrıca Dünya Sağlık Örgütü gibi uluslararası kuruluşlardan gelen fonlara bel bağlamış gelişmekte olan ülkelerdeki ölümlere de doğrudan katkı yaptığını ifade etti. Chomsky, Trump'ın Dünya Sağlık Örgütüne yardımı durdurma kararının muhtemelen Yemen'de ve Afrika genelinde ölümlere yol açacağını kaydetti.*

Chomsky, *Democracy Now*'a verdiği röportajda da ABD'nin salgınla mücadelesini kınayan ifadelerde bulunuyor.

“Salgın yönetiminde en kötü ülke ABD. Çünkü Dünya Sağlık Örgütüne veri bile sağlayamayan tek büyük ülke.”

Aynı röportajda Chomsky, ABD özel sağlık sisteminin başarısızlığına bir kez daha dikkati çekiyor ve parlamenterlerin durumu sürekli daha da kötüleştirdiğini savunuyor.

* Graig Graziosi, “Noam Chomsky: Binlerce Amerikalının koronavirüs nedeniyle ölmesinden Trump sorumlu”, *Independent Türkiye*, 12 Mayıs 2020 <https://www.indyturk.com/node/178101/d%C3%BCnya/noam-chomsky-binlerce-amerikal%C4%B1n%C4%B1n-koronavir%C3%BCs-nedeniyle-%C3%B6lmesinden-trump-sorumlu>

Chomsky, ABD'nin sağlık sistemini de sert bir dile eleştiriyor:

“Arka planda, normal olmayan her şeye karşı düpedüz hazırlıksız, rezil bir sağlık sistemi bulunuyor. Basbayağı işe yaramıyor” diye konuşmuştu.

“ABD'nin salgına hazırlıksız yakalandığını görüyoruz. Ve bunun için çok fazla gerekçe var. Bunlardan birincisi toplumun şirket gibi yönetilmesi. Bu durumda vites, zenginlerin k rına göre değiştirilecektir. Hastaneler şirket gibi yönetiliyor. Obama, göreve geldiği ilk günlerde bilimsel danışma kurulunu yeniden faaliyete geçirdi ve beklenen salgına dair öneriler üzerine çalışmalarını istedi. Herkes salgının gelmekte olduğu nu biliyordu. Trump, göreve geldiğinde her şeyi yerinden etti. Hastalık Kontrol Merkezlerine mali destek vermeyi kesti. Amerikalı ve Çinli bilim insanlarının ortak muhtemel koronavirüsleri tanımlamak için çalıştığı programları ortadan kaldırdı. Bu aşırı bir son. ABD, son derece hazırlıksızdı. Çin inanılmaz düzeyde hızlı davrandı. Çinli bilim insanları virüsü tanımladı, genom dizisini çıkardı. Dünyada herkes ABD'nin hiçbir şey yapmadığını biliyor. Avrupa kısmen ortada yer alıyor. Bazıları tepki verdi, bazıları veremedi. Çin, Vietnam, Yeni Zelanda, Avustralya, Güney Kore

çok daha iyi tepki verdi. Batı, durumu çok kötü karşıladı. ABD ise en kötüsü. Ve bunun toplumun nasıl yönetildiğiyle, nüfusu önemseyip önemsemediğiyle ilgili olduğunu düşünüyorum.”

“Eğer böyle bir krizin üstesinden gelmek istiyorsak, savaş dönemi seferberliğine yönelik hareket etmemiz gerekiyor.”

“ABD gibi zengin bir ülkeyi ele alın. Ani ekonomik sorunların üstesinden gelmek için kaynaklara sahip bir ülke. İkinci Dünya Savaşı için seferberlik, ülkeyi bugün düşünüldüğünden çok daha fazla bir borç altına soktu ve oldukça başarılı bir seferberlik durumu oldu. Öyle ki, gerçekte ABD imalatını dört katına çıkardı, ekonomik bunalımı bitirdi. Ülkeyi kötü bir durumda bıraktı ama yine de büyümek için yeterli duruma getirdi. İhtiyacımız bundan daha az. Kesinlikle bir dünya savaşı ölçeğinde değil elbette ve bugün bir dünya savaşı söz konusu değil. Ancak kısa vadedeki bu krizi atlatmak için ihtiyacımız olan, buna benzer bir seferberlik zihniyeti.”

* Vijay Prashad-Chomsky, “Noam Chomsky: Şiddet eylemleri Trump’a hediyeye”, Ropörtaj, Peoples Dispatch <https://peoplesdispatch.org/2020/06/04/trump-wants-to-destroy-organized-human-life-noam-chomsky/>

** Noam Chomsky, “Koronavirüs sonrası dünya”, Söyleşi, DİEM25’

“Demek istediğim, evet koronavirüs (Covid-19) oldukça ciddi, bunu hafife alamayız. Ama bunun, gelmekte olan daha büyük krizlerin küçük bir kesiti olduğunu hatırlamalıyız. Bugün koronavirüs kadar insan hayatına dokunuyor değil ama canlı türleri yaşayamayacak duruma getirecekleri bir noktaya gelecekler ve bu çok uzak bir gelecek değil. Dolayısıyla çözmemiz gereken birçok sorun var; evet, acil olanlar arasında da koronavirüs var. Çünkü halledilmezse yaklaşmakta olan daha büyük, çok daha büyük sorunlar var. Bunun yanında, uygarlık hakkında bir kriz var. Koronavirüsün iyi yanı, belki de insanları nasıl bir dünya istediğimiz hakkında düşünmeye itmesi olacak. Bizi bu duruma götürecek bir dünya mı istiyoruz? Öyleyse krizin kökenleri hakkında düşünmek durumundayız. Neden bir koronavirüs krizi var?”

“Özel sektörden gelen bir ideolojinin altında yaşıyoruz.”

Chomsky’ye göre küresel salgınların muhtemel olduğu uzun zamandır biliniyordu. SARS’ın biraz değişmiş hâli ile bir koronavirüs (Covid-19) salgını olmasının muhtemel olduğu iyice anlaşılmıştı.

* Noam Chomsky, “Koronavirüs sonrası dünya”, Söyleşi, DİEM25’

“15 yıl önce virüsler tanımlanmıştı, aşılar vardı. O dönemde, dünyanın her yanından laboratuvarlar olası bir koronavirüs salgınına yönelik bir koruma sağlamak için çalışabilirlerdi. Bunu niye yapmadılar?”

“Piyasa göstergeleri yanlıştı. İlaç şirketleri -kaderimizi özel tiranlıklara devrettik- kamuya hesap vermeyen şirketleri ellerinde tuttular. Bu durumda, büyük ilaç şirketleri söz konusu. Çünkü onlar için daha kazançlı olan şeyler vardı. Devletin müdahil olması imkânsızdı ama savaşta seferberlik dönemine geri gidecek olursak bu gerçekleşmişti. O dönemde çocuk felci korkunç bir tehditti. Roosevelt yönetiminde oluşturulan bir devlet kurumu tarafından aşısının bulunmasıyla sona erdi. Patent yoktu, herkese açıktı. Bu olay, günümüzde de olabilirdi ama neoliberal salgın bunu engelledi. Özel sektörden gelen -tabii burada iktisatçıların da sorumluluğu var- bir ideolojinin altında yaşıyoruz.”

“İlaç şirketleri için yeni bir vücut kremi yapmak, insanları nihai yıkımdan kurtaracak bir aşı bulmaktan daha kazançlıdır.”

* Noam Chomsky, “Koronavirüs Sonrası Dünya”, Söyleşi, DİEM25.

“31 Aralık’ta Çin, Dünya Sağlık Örgütünü zatür-reye benzer fakat kökeni bilinmez bir virüs olduğu konusunda bilgilendirdi. Bir hafta sonra, bazı Çinli bilim insanları bunun bir koronavirüs (Covid-19) olduğunu tespit etti ve daha sonra bunu dizilediler. Bilgilerini de dünya ile paylaştılar. O zaman, Dünya Sağlık Örgütünün raporunu okumaya zahmet edenler, bir koronavirüsün söz konusu olduğunu ve nasıl mücadele edileceğini biliyordu. Herhangi bir şey yaptılar mı? Evet, tabii, bir kısmı yaptı.”

“O bölgedeki ülkeler; Çin, Güney Kore, Tayvan, Singapur, bir şeyler yapmaya başladı. En azından krizin ilk çıkışı anında bunu az çok sınırlamayı başardılar. Avrupa’da da bir ölçüye kadar, bu oldu. Almanya ise tam zamanında harekete geçti. Liberalizm altında hastane sistemlerine sahipti. Fazladan muayene kapasitesi vardı ve fazlasıyla bencil bir şekilde davranma olanağına sahipti; diğerlerine yardım ederek değil, en azından kendine makul bir sınırlama sağlayabildi. Diğer ülkeler ise bunu sadece görmezden geldi. Bunlardan en kötüsü Birleşik Krallık ve hepsinin en kötüsü de bir gün ortada bir kriz değil sadece grip var diyen, ertesi gün bunun korkunç bir kriz olduğunu

* Noam Chomsky, “Koronavirüs sonrası dünya”, Söyleşi, DİEM25’

söyleyen insanlar tarafından yönetilen ABD.”

Chomsky’ye göre dünyanın böyle insanların elinde olduğu düşüncesi şok edici. Ama ona göre vurgulanması gereken nokta, tüm bunların devasa piyasanın çöküşü ile başladığı ve bunun da neoliberal salgın tarafından daha kötü hâle getirilen sosyoekonomik düzende çok temel sorunlara işaret ettiği.

“Nasıl bir dünyada yaşamak istiyoruz? Eğer bunu atlatabilirsek, önümüzde seçenekler olacak. Bu seçenekler, oldukça otoriter ve zalim devletlerin yerleşmesinden, toplumun özel kazanç yerine insancıl koşullara göre, insan ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak kökten bir şekilde inşasına kadar değişebilir. Oldukça otoriter ve kötü dediğimiz devletlerin neoliberalizm ile oldukça uyumlu olduğunu aklımızda tutmalıyız. Aslına bakarsak Mises’ten Hayek’e kadar neoliberal düşüncenin, ‘Sound Economics’ diye adlandırdıkları şeyi desteklediği sürece, devasa devlet şiddeti ile mutlu oldukları görülebilir.”

Naom Chomsky, toplumsal direnişin, sosyal mesafe döneminde geleceğini farklı bir bakış açısıyla değerlendiriyor. Hepimiz evlerimizde tecritteyken o, dünyanın her tarafındaki ilericilere, aktivistlere,

entelektüellere, öğrencilere, işçilere tavsiyelerde bulunuyor.

“Bunun üstesinden ancak toplumsal bağların mümkün olan tüm yollar ile yeniden oluşturulması ile gelinebilir. İhtiyacı olanlara yardım ederek, iletişime geçerek, örgütlenmeleri geliştirerek, çözümlemeleri genişleterek, onları çalışır ve harekete geçebilir durumda tutarak, gelecek için planlar yaparak, insanları internet çağında bir şekilde bir araya getirerek, karşılaştıkları sorunlar için danışmak, tartışmak, karar vermek, yüzleşmek ve bunlar üzerine çalışmak gibi yollarla olabilir. Bunlar, yüz yüze olmadan yapılabilir. Çünkü insanlar için bu iletişim biçimi esas değildir. Bu bir süre devam edebilir, bu yüzden faaliyetlerinizi genişletmenin ve derinleştirmenin yollarını aramalısınız. Bu yapılabilir. Yapılması kolay değil ancak insanlar bundan daha kötü sorunlarla karşılaştı ve üstesinden geldi.”

Kaynakça

- Barsky, R. F. (2001). Chomsky Bir Muhalifin Yaşamı (G. Şen, Çev.) Doğan Kitap.
- Chomsky, N. (1991). Körfez Krizi. Z Dergisi.
- Chomsky, N. (2002). Amerikan Müdahaleciliği (T.Doğan ve B. Zeren, Çev.) Aram Yayıncılık.
- Chomsky, N. (2011). Occupy/İşgal Et. Sperlich.
- Chomsky, N. (2013). Anarşizm Üzerine (T. Tosun, Çev.) Agora Kitaplığı.
- Chomsky, N. (2018). Dil ve Zihin (A. Kocaman, Çev.) Bilgesu Yayıncılık.
- Chomsky, N. ve Achcar, G. (2007). Tehlikeli Güç – ABD’nin Dış Siyaseti ve Orta Doğu, Terör, Demokrasi, Savaş ve Adalet üzerine Diyaloglar. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Chomsky, N. ve Albert, N. (1993). Entelektüellerin Sorumluluğu. bgst Yayınları.
- Chomsky, N. Occupy / İşgal Et / Gezi Direnişi Broşürleri:1 (O. Akınhay, Çev.)
- Erdem, T. (2006). Chomsky ve Amerikan Tarzı Demokrasi. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.

- Fox, J. (2002). Chomsky ve Küreselleşme (E. Kılıç, Çev.) Everest Yayınları.
- Müldür, F. (2016). Noam Chomsky’de Evrensel Dilbilgisi Kavramı: Gelişimi, Kapsamı ve Başlıca Dil Yaklaşımları Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Bölümü Yüksek Lisans Tezi. Mardin.
- Madra, Ö. (2008, 13 Aralık). Noam Chomsky: 80 Yaşında ve Volkan Gibi Açık Radyo Söyleşi.
- Naiman, A. ve Barsamian, D. (2012). Dünyayı Kim Yönetiyor?. İnkılap Yayınları.
- Sperlich, W. B. (2011). Chomsky (D. Tekgül, Çev.) Yapı Kredi Yayınları.
- Borofsky, R. (2000). Entelektüeller ve Kamu Hayatına Karşı Sorumlulukları: Chomsky ile Söyleşi (İ. Uğur ve O. Uysal Çev.)
- Erişim adresi <http://www.art-izan.org/artizan-arsivi/entelektueller-ve-kamu-hayatina-karsi-sorumluluklari-noam-chomsky-ile-soylesi/>
- Shannon, P. (1982). Vietnam Savaşının Mirası.
- Erişim adresi https://chomsky.info/198210__/
- https://www.youtube.com/watch?v=R7wQtDCL5_0
- <https://dusunbil.com/noam-chomskynin-zihin-ve-dil-kurami/>

- https://dusunbil.com/chomsky-ve-amerikan-empyryalizmine-karsi-entelektuellerin-sorumlulugu/?utm_source=ReviveOldPost&utm_medium=social&utm_campaign=ReviveOldPost
- <https://dunyadanceviri.wordpress.com/2013/02/09/abd-hala-kendini-dunyanin-sahibi-saniyor-noam-chomsky/>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Wz4nB3KkEB0>
- https://www.youtube.com/watch?time_continue=190&v=t-N3In2rLI4&feature=emb_title
- Noam Chomsky, DiEM25'in internet üzerinden gerçekleştirdiği "Koronavirüs sonrası dünya", "Tehlikede olan ne?" başlıklı söyleşi koronavirüs krizini, bizzat tanıklık ettiği dünya tarihinin önemli kırılmalarına değinerek yorumladı.
- <https://www.truthdig.com/articles/noam-chomsky-america-has-built-a-global-dystopia/>
- <https://creativesystemsthinking.wordpress.com/2015/02/21/noam-chomsky-on-the-dangers-of-standardized-testing/>
- <https://www.youtube.com/watch?v=JOUeIZPHEzg>
- L, Christopher. (t.y.).The Nation.
- Erişim adresi
- <https://radioopensource.org/american-socrates-life-mind-noam-chomsky/>

● Chomsky, N. (2020,15 Ocak). Chomsky: ABD haydut devlettir, Süleymani suikastı da bir terör eylemi.

● Erişim adresi

<https://indyturk.com/node/117896/d%C3%BCnya/chomsky-abd-haydut-devlettir-s%C3%BCleymani-suikast%C4%B1-da-bir-ter%C3%B6r-eylemi>

● Chomsky, N. (2019, 16 Temmuz). Chomsky: ABD artık canı istediği gibi darbeler yapıp rejim değiştirecek güçte değil.

● Erişim adresi

<https://indyturk.com/node/51801/d%C3%BCnya/chomsky-abd-art%C4%B1k-can%C4%B1-istedi%C4%9Fi-gibi-darbeler-yap%C4%B1p-rejim-de%C4%9Fi%C5%9Ftirecek-g%C3%BC%C3%A7te-de%C4%9Fil>

● Özdemir, C. (2011, 27 Nisan). Chomsky özel röportajı.

● Erişim adresi

https://www.youtube.com/watch?v=R7wQtDCL5_0

● Erdem, T. (2006). Chomsky ve Amerikan Tarzı Demokrasi. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.

● <https://www.youtube.com/watch?v=JOUeIZPHEzg>

SLAVOJ ŽIŽEK

21. Yüzyıl İletişim Çağının En Radikal Düşünürü

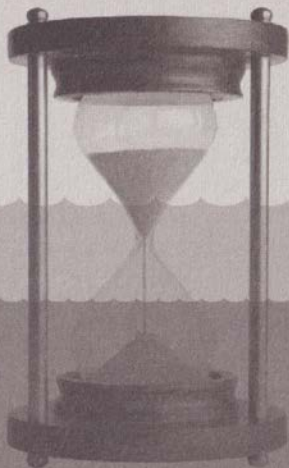
Gerçeklik, onu
sorgulayalım diye var.

Yayınla Hazırlayan: Ömür Uzel

YUVAL NOAH HARARI

21. Yüzyılın En Tartışılan Tarihçisi

“Tarih, insanın tanrı oluşuyla
sona erecek.”

Yayınla Hazırlayan: Murat Nedim

